

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů ochrany obyvatelstva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **Ochrana obyvatelstva**

Autor: Bc. Petr Markvart

Vedoucí práce: doc. MUDr. Jiří Šimek, CSc.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem Implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů ochrany obyvatelstva, jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 8. srpna 2018

.....

podpis

Poděkování

Velice rád bych touto cestou poděkoval panu doc. MUDr. Jiřímu Šimkovi CSc. za podhalení problematiky zlatého pravidla morálky a za jeho trpělivost při společných sezeních u otázek vesměs filosofických.

Implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů ochrany obyvatelstva

Abstrakt

Ve své diplomové práci s názvem Implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů ochrany obyvatelstva se pokusím navázat na myšlenky a závěry své bakalářské práce, ve které jsem zjišťoval, jestli mohou členové integrovaného systému při mimořádné situaci využít zlatého pravidla morálky při samotném zásahu.

Došel jsem k závěru, že při samotném zásahu se členové jednotlivých složek integrovaného záchranného systému řídí platnou legislativou a rozkazy velitele zásahu. Přesto by přivítali v určitých situacích možnost, rozhodovat se dle zlatého pravidla morálky, které nám ve stručnosti říká: „Nečiň druhým to, co nechceš, aby činili oni tobě.“ Převáděno do situací v případě mimořádné události to může znamenat: „Rozhoduj se v určitých situacích tak, jako bys byl ty v roli zachraňovaného a ne zachránce.“

Cílem mé diplomové práce bude zjistit, zda-li je možné implementovat tuto myšlenku do samotných krizových plánů a především to, jestli by samotní zasahující členové integrovaného záchranného systému toto pravidlo v určitých situacích využívali. Spojení dvou zdánlivě nespojitelných světů se zdá být na první pohled nesmyslné, ale už samotný výzkum a rozhovory s jednotlivými členy integrovaného systému mne přesvědčily o tom, že i filosofické otázky a jméno Imannaela Kanta se může velice úzce prolínat se světem mimořádných událostí a záchrany lidských životů, zdraví a majetku obyvatel.

Velice rád bych se touto diplomovou prací společně s předchozí prací bakalářskou, pokusil vytvořit jednotný celek jako myšlenku, která nás může motivovat k myšlence, jestli je nutné na současném stavu legislativy něco měnit, či vlastně i samotná legislativa je nastavená jako určitá forma zlatého pravidla morálky.

Klíčová slova

zlaté pravidlo morálky, složky IZS, IZS, ochrana obyvatelstva, evakuace, HZS, Immanuel Kant, kategorický imperativ, krizové plány

The Implementation Of the golden rule of Morality into Crisis Plans of the Protection of Population

Abstract

In my diploma thesis entitled Implementing the Gold Rule of Morality in Crisis Planning for Population Protection, I will try to draw on the ideas and conclusions of my bachelor thesis, in which I investigated whether members of the Integrated System Can use the golden rule of morality in an emergency. I have come to the conclusion that the members of the individual components of the integrated rescue system are guided by the valid legislation and orders of the commander of the intervention. Nevertheless, they would welcome in certain situations the possibility of deciding according to the golden rule of morality, which briefly tells us: "I do not want to do the other to you." Translated into situations in the event of an extraordinary event may mean deciding in tedious situations so, as if you were the Rescued and not the savior.

The aim of my thesis is to find out whether it is possible to implement this idea in the crisis plans themselves and, above all, whether the intervening members of the integrated rescue system themselves would use this rule in certain situations. The association of two seemingly incompatible worlds seems at first glance absurd, but research and interviews with individual members of the integrated system have convinced me that the philosophical questions and the name of Imanuel Kant can very closely mingle with the world of extraordinary events and the salvation of Human lives, health and property of the population. I would very much like to work with this bachelor thesis together with my previous bachelor thesis, tried to create a unified whole as an idea that can motivate us to think whether it is necessary to change the current state of legislation or whether the legislation itself is set as a form of golden rule of morality .

Key words

golden rule of morals, components of IZS, IZS, population protection, evacuation, HZS, Immanuel Kant, categorical imperative, crisis plans

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Základní pojmy	9
1.2 Ochrana obyvatelstva.....	9
1.2.1 Mimořádná událost	10
1.2.2 Složky IZS	10
1.2.3 Hasičský záchranný sbor České republiky	10
1.2.4 Evakuace.....	11
1.2.5 Krizové plánování.....	11
1.2.6 Krizový plán kraje	12
1.2.7 Etika.....	13
1.3 Základní opatření ochrany obyvatelstva	14
1.3.1 Evakuace osob	16
1.3.2 Krizový plán kraje	17
1.3.3 Práva a povinnosti hasičů při zásazích	22
1.3.4 Vstup do obydlí.....	24
1.3.5 Omezení vstupu	25
2 Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva	27
Základními právními předpisy jsou:.....	27
3 Immanuel Kant	29
3.1 Kantův kategorický imperativ.....	30
3.2 Zlaté pravidlo morálky.....	34
3.3 Význam kategorického imperativu	35
3.4 Svoboda lidské vůle	38
4 Shrnutí.....	41
5 Metodika výzkumu	41

5.1	Výzkumné otázky	42
5.2	Cíl práce	43
6	Výsledky	43
6.1	Příslušníci HZS Kraje, odbor krizového řízení	43
6.2	Členové HZS Kraje, územní oddělení	45
6.3	Členové Policie České republiky	48
6.4	Lékaři Zdravotnické záchranné služby	52
7	Vyhodnocení	70
8	Diskuze	77
9	Závěr	77
10	Seznam literatury	79
11	Seznam zkratk	82
12	Seznam tabulek a obrázků	83
13	Přílohy	84

ÚVOD

Snad každý z nás jsme se během svého života dostali do situací, které můžeme nazvat nebezpečnými, nebo dokonce krizovými. Většina z nás měla to štěstí, že se nám podařilo samotnou situaci zvládnout vlastními silami, popřípadě nám pomohl někdo z našeho bezprostředního okolí. Mohou však nastat situace, které nejsme schopni v tu danou chvíli vyřešit vlastními silami ani s laickou pomocí. V takových situacích se obracíme na profesionály, kteří mají ve své náplni práce zachraňovat životy, zdraví a majetek nás všech, a kteří jsou pro tuto práci cvičeni. Ať už se jedná o Policii České republiky, Hasičský záchranný sbor kraje, nebo Zdravotnickou záchrannou službu. Členové těchto složek se řídí při zásazích platnou legislativou a postupují tak, aby zamezili, či snížili dopady krizové situace a eliminovali v maximální možné míře příslušná rizika. Pro účely snížení případných rizik se vypracovávají krizové plány, které mají jak preventivní charakter v rámci analýzy rizik, tak i určují postupy při samotném zvládnání mimořádných událostí. Najde se však při tvorbě krizových plánů a plánování rizik místo pro určitý druh improvizace v jasně daných situacích tak, aby mohl záchranář využít zlatého pravidla morálky a nečinit druhému to, co nechce, aby bylo činěno jemu? Zamýšlejí se záchranáři nad touto možností a chtěli by vůbec tuto možnost v praxi využít?

Cílem této diplomové práce je pokusit se stanovit hypotézu toho, zda-li je možné při zpracování krizových plánů skloubit platnou legislativu se zlatým pravidlem morálky. Dále se pokusit zjistit, zda vůbec záchranáři stojí o to, aby mohli v určitých situacích postupovat právě podle tohoto pravidla.

V této diplomové práci bude využita metodika kvalitativního výzkumu formou rozhovorů s jednotlivými členy základních složek Integrovaného záchranného systému a s osobami, které se podílejí na zpracování krizových plánů.

V případě, že by samotní záchranáři vnímali možnost implementovat zlaté pravidlo morálky do krizových plánů pozitivně a chtěli by toto pravidlo využívat, dostalo by se veliteli zásahu větších rozhodovacích pravomocí. Příkladem může být evakuace obyvatel z oblastí postižených povodní.

Rozhovory budou vedeny formou výzkumných otázek s jednotlivými členy základních složek Integrovaného záchranného systému. Dále potom s pracovníky Hasičského záchranného sboru kraje.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Základní pojmy

1.2 Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení. Ochrana obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany dle Ženevských úmluv. Základní opatření ochrany obyvatelstva jsou: varování, informování, ukrytí, individuální ochrana, evakuace, dekontaminace, nouzové přežití a humanitární pomoc.

Problematiku ochrany obyvatelstva zpracovává Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě o provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Tato vyhláška řeší postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu. Dále způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení. Také technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému, varování, vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací. V další části zpracovává problematiku způsobu provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení. Dále potom zásady postupu při poskytování úkrytů, způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva. V poslední části upravuje požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany. Můžeme tedy konstatovat, že tato vyhláška určuje postup, který je nutno dodržet při plánování rizik vzniku MU, kdo a jak bude vyhledávat potencionání rizika, jakým způsobem eliminovat škody na životech, zdraví a majetku osob a jak postupovat v případě již vzniklé MU. Hlavním a z hlediska plnění úkolů OOB zásadním pilířem je Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. (Vyhláška

Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva)

1.2.1 Mimořádná událost

Událost nebo situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku živelné pohromy, havárie, nezákonnou činností, ohrožením kritické infrastruktury, nákazami, ohrožením vnitřní bezpečnosti a ekonomiky, která je řešena obvyklým způsobem orgány a složkami bezpečnostního systému podle zvláštních právních předpisů. Pod tímto pojmem je v současných právních předpisech ČR uváděna řada pojmů, jako jsou např. mimořádná událost, nouzová situace, pohroma, katastrofa, havárie. Jedná se o škodlivé působení sil a jevů, vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek, nebo životní prostředí, a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.(Zákon číslo 239/200 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů).

1.2.2 Složky IZS

Základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.

Tyto základní složky zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku MU, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě MU.(Zákon číslo 230/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, §4)

1.2.3 Hasičský záchranný sbor České republiky

Hasičský záchranný sbor České republiky je jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi.

Hasičský záchranný sbor se podílí na zajišťování bezpečnosti České republiky plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a

dalších úkolů. (Zákon číslo 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákon o hasičském záchranném sboru, §1)

1.2.4 Evakuace

Evakuace je jedním ze základních prostředků ochrany obyvatelstva. Je souhrnem opatření, zabezpečujících přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků v daném pořadí priorit z prostoru ohroženém mimořádnou událostí na jiné území, kde ohrožení nehrozí. (Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, §12)

1.2.5 Krizové plánování

Krizový plán je základním plánovacím dokumentem obsahujícím souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací. Jeho účelem je vytvořit podmínky pro zajištění připravenosti na krizové situace a jejich řešení pro orgány krizového řízení a další dotčené subjekty.

Krizový plán zpracovávají:

- ministerstva a jiné ústřední správní úřady,
- Česká národní banka,
- jiné státní orgány, jimž krizový zákon ukládá povinnost zpracovávat krizový plán (§ 28 odst. 2 krizového zákona),
- kraje,
- obce s rozšířenou působností.

Krizový plán se skládá ze základní, operativní a pomocné části. Náležitosti a způsob zpracování krizového plánu je upraven v §§ 15 - 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení §27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). K jednotnému postupu zpracování krizových plánů slouží *Metodika zpracování krizových plánů*, která stanoví obsahové vymezení náležitostí a další podrobnosti související se zpracováním krizového plánu.

Plán krizové připravenosti zpracovávají právnické a podnikající fyzické osoby, které zajišťují plnění opatření vyplývajících z krizového plánu. V tomto plánu je uvedena příprava příslušné právnické nebo podnikající fyzické osoby k řešení krizových situací.

Plán krizové připravenosti se skládá ze základní části, operativní části a pomocné části. Náležitosti plánu krizové připravenosti uvádí § 17 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Plán krizové připravenosti subjektu KI zpracovává subjekt KI za účelem ochrany prvku KI. V tomto plánu jsou identifikována možná ohrožení funkce prvku KI a stanovena opatření na jeho ochranu. Skládá se ze základní části, operativní části a pomocné části. Náležitosti a způsob zpracování plánu krizové připravenosti uvádí § 17 a § 18 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. (2018 Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR)

1.2.6 Krizový plán kraje

Krizový plán kraje je soubor dokumentů obsahující popis a analýzu hrozeb a souhrn krizových opatření a postupů, které kraj zpracovává k zajištění připravenosti na řešení krizových situací v dané působnosti dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení ve znění zákona č. 430/2010 Sb.

Struktura krizového plánu kraje

Základní část

- charakteristika organizace krizového řízení
- přehled možných zdrojů rizik a analýzy ohrožení
- přehled právnických osob a podnikajících fyzických osob, které zajišťují plnění opatření vyplývajících z krizového plánu

Operativní část

- přehled krizových opatření a způsob zajištění jejich provedení

- plán nezbytných dodávek zpracovaný podle zvláštního právního předpisu
- způsob plnění regulačních opatření podle zvláštních právních předpisů
- přehled spojení na subjekty podílejících se na připravenosti na krizové situace a jejich řešení
- rozpracování typových plánů na postupy pro řešení konkrétních druhů hrozících krizových situací identifikovaných v analýze ohrožení
- přehled plánů zpracovávaných podle zvláštních právních předpisů využitelných při řešení krizových situací (operační plány - povodňový plán, havarijní plány, pandemický plán)

Pomocná část

- přehled právních předpisů využitelných při přípravě na krizové situace a jejich řešení
- zásady manipulace s krizovým plánem
- geografické podklady (topografické mapy s vyznačením rizik a možností řešení)
- další dokumenty související s připraveností na krizové situace a jejich řešením (2018 Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR)

1.2.7 Etika

Z řec. *ethos* - zvyk obyčej, mrav. Ve vlastním smyslu filosofické disciplíny, jejímž předmětem jsou hodnotící soudy, které se týkají rozlišování dobrého a zlého. Jako součást tradiční filosofie usiluje poskytnout pravidla a normy lidského chování a jednání. Etika reflektuje morálku a táže se na její založení, zdůvodnění, legitimizaci a legalizaci. Jaký je smysl mého konání? Jak mám jednat? Co je ctnost? Co je spravedlnost? Proč mám jednat tak a tak? Obsahuje též řadu hypotéz o člověku a jeho povaze. (A. ANZENBACHER Úvod do etiky, 1994)

1.3 Základní opatření ochrany obyvatelstva

Varování obyvatelstva

Varování obyvatelstva je zajištěno jednotným systémem varování a vyrozumění. K varování slouží především elektronické a elektrické sirény (s dálkovým nebo místním ovládním) a dále místní informační systémy (např. obecní rozhlas, kabelové televize apod.). K varování se využívá jednotný signál, všeobecná výstraha, kolísavý tón po dobu 140 vteřin s možností opakování až 3x. K ověřování provozuschopnosti systému se provádí zpravidla každou první středu v měsíci ve 12 hodin akustická zkouška koncových prvků varování zkušebním tónem.

Informování obyvatelstva

Informování obyvatelstva o charakteru nebezpečí se provádí prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Především televize ČT1 a ČT 24, rozhlasu Čro Radiožurnál a dále místními informačními systémy. Např. obecní rozhlas, kabelové televize, případně radiovozy Policie ČR, obecní nebo městské policie.

Ukrytí obyvatelstva

Ukrytí obyvatelstva je opatření, jehož cílem je ochránit obyvatelstvo před negativními účinky MU, zejména před vlivem nebezpečných látek na lidský organismus. Prioritním způsobem ukrytí je improvizované ukrytí, jehož podstatou je využití ochranných vlastností běžných staveb, jejichž účinky jsou posíleny úpravami k zamezení průniku nebezpečné látky do místnosti či celé budovy.

Individuální ochrana

Individuální ochrana zahrnuje především běžně v domácnosti dostupné prostředky improvizované ochrany těla (rukavice, šátky, čepice, svrchní oděv, lyžařské brýle, pláštěnky, gumáky apod.), které mohou zabránit průniku nebezpečné látky na povrch těla, do očí a dýchacích cest. Tyto prostředky nahrazují standardní

typizované prostředky individuální ochrany, např. plynové masky, které by byly vydávány vybraným skupinám obyvatelstva v případě stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Evakuace obyvatelstva

Evakuace je jedním ze základních prostředků ochrany obyvatelstva. Je souhrnem opatření zabezpečujících přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků v daném pořadí priorit z prostoru ohroženém mimořádnou událostí na jiné území, kde ohrožení nehrozí.

Nouzové přežití

Nouzové přežití představuje souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších zainteresovaných subjektů a samotných občanů, prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady MU na zdraví a životy postiženého obyvatelstva. Mezi tato opatření patří např. nouzové ubytování, stravování, zásobování základními potravinami, pitnou vodou, elektrickou energií, základními službami apod. Opatření nouzového přežití zpravidla navazují na evakuaci obyvatelstva z postiženého území. Pro okamžitou pomoc po vzniku MU má HZS k dispozici zpravidla vlastní prostředky nouzového přežití. Kontejner nouzového přežití a soupravy nouzového přežití, které obsahují např. základní ošacení, nádobí, várnice s možností uvařit teplé nápoje apod.

Humanitární pomoc

Humanitární pomoc je zabezpečována pomocí nestátních, neziskových organizací, které jsou připraveny koordinovaným způsobem poskytovat materiální, duchovní, psychosociální nebo finanční pomoc obyvatelstvu, postiženému MU, nebo krizovou situací. Koordinace příjmu a výdeje humanitární pomoci je zajišťována příslušnými krizovými štáby kraje a obcí s rozšířenou působností ve spolupráci

s HZS a jednotkami sborů dobrovolných hasičů. (Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva)

1.3.1 Evakuace osob

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují pro obyvatelstvo náhradní obytní a stravovací, pro zvířata ustájení a pro věci uskladnění. Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí, s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, řízení evakuačních opatření nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost k zajištění minimalizace následků mimořádné události.

Evakuace se člení dle:

Doby trvání na:

- Krátkodobou - doba trvání MU nebo jejich následků je do 24 hodin
- Dlouhodobou - doba trvání je více než 24 hodin

Podle velikosti evakuovaného prostoru na:

- Objektovou, kdy se evakuace dotýká pouze jedna budova, jeden uzavřený komplex budov
- Plošnou, kdy se stanovuje evakuační prostor, ze kterého se všichni obyvatelé evakuují

Podle rozsahu evakuačních opatření na:

- Evakuaci částečnou, kdy se uskutečňují jen některá opatření
- Evakuaci úplnou, kdy se uskutečňují všechna evakuační opatření

Úplná plánovaná evakuace zahrnuje:

- Určení evakuačního prostoru
- Stanovení evakuačních tras
- Průchod evakuovaných osob evakuačními a přijímacími středisky
- Zajištění nouzového ubytování pro evakuované

- Nouzové přežití, pořádkové, dopravní, zdravotnické a mediální zabezpečení

Evakuace se přednostně plánuje pro tyto skupiny obyvatelstva:

- Děti do 15 let
- Pacienty ve zdravotnických zařízeních
- Osoby umístěné v sociálních zařízeních
- Osoby zdravotně postižené
- Doprovod výše uvedených osob

Při krátkodobé a objektové evakuaci se zpravidla neorganizuje nouzové ubytování evakuovaných ani jejich přeprava hromadnými dopravními prostředky. Opuštění evakuovaného prostoru se děje obvykle pěšky nebo pomocí prostředků v místě obvykle dostupných. To se však netýká zdravotnického nebo sociálního zařízení, kam se pro přepravu nepohyblivých osob dopravní prostředky povolávají.

Evakuaci osob má právo vyhlásit velitel zásahu IZS, starosta obce nebo ji mohou vyhlásit orgány krizového řízení. V objektu, kde se shromažďuje větší počet osob, ve veřejných budovách při bezpečnostním ohrožení lidí mohou evakuaci vyhlásit též jejich provozovatelé nebo majitel. (Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva)

1.3.2 Krizový plán kraje

Orgány kraje a další orgány s působností na území kraje

§ 14

(1) Hejtman zajišťuje připravenost kraje na řešení krizových situací; ostatní orgány kraje se na této připravenosti podílejí.

(2) Hejtman řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení krizových situací a činnosti ke zmírnění jejich následků prováděná územními správními úřady s působností na území kraje, orgány obcí s rozšířenou působností, orgány obcí nebo právnickými osobami a fyzickými osobami. Za tímto účelem

a) zřizuje a řídí bezpečnostní radu kraje,

- b)** zřizuje a řídí krizový štáb kraje,
- c)** schvaluje po projednání v bezpečnostní radě kraje krizový plán kraje,
- d)** vyžaduje od hasičského záchranného sboru kraje údaje podle § 15 odst. 3.

(3) Hejtman v době krizového stavu

- a)** koordinuje záchranné a likvidační práce (§ 28 odst. 3), poskytuje zdravotní služby, provádí opatření k ochraně veřejného zdraví a k zajištění bezodkladných pohřebních služeb,
- b)** koordinuje nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva,
- c)** koordinuje zajištění ochrany majetku na území, kde byla provedena evakuace.

(4) Hejtman je za stavu nebezpečí oprávněn nařídít

- a)** pracovní povinnost, pracovní výpomoc nebo poskytnutí věcného prostředku pro řešení krizové situace,
- b)** bezodkladné provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace,
- c)** vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce,
- d)** přednostní zásobování dětských, zdravotnických a sociálních zařízení a ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo složek integrovaného záchranného systému, podílejících se na plnění krizových opatření, a v nezbytném rozsahu také prvků kritické infrastruktury,
- e)** zabezpečení náhradního způsobu rozhodování o dávkách sociální péče a jejich výplatě,
- f)** hlášení přechodné změny pobytu osob,
- g)** evakuaci obyvatelstva,
- h)** zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezeném místě nebo území.

(5) Nelze-li zajistit činnosti a věci podle odstavce 3 smluvně proto, že subjekt plnění klade zjevně finančně nebo časově nevýhodné podmínky nebo plnění odmítne a přitom hrozí nebezpečí z prodlení, hejtman splnění činností nebo poskytnutí věcí uloží.

(6) Hejtman v době nouzového stavu a stavu ohrožení státu zajišťuje provedení stanovených krizových opatření v podmínkách kraje. Správní úřady se sídlem na území kraje a právnické osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny stanovená krizová opatření splnit. Dále je oprávněn nařídít provedení krizových opatření podle odstavce 4, pokud obdobná opatření nebyla nařízena vládou.

§ 14a

(1) Krajský úřad za účelem zajištění připravenosti kraje na řešení krizových situací

a) poskytuje součinnost hasičskému záchrannému sboru kraje při zpracování krizového plánu kraje,

b) plní úkoly podle krizového plánu kraje.

(2) Krajský úřad za účelem plnění úkolů podle odstavce 1 zřizuje pracoviště krizového řízení.

§ 15

(1) Hasičský záchranný sbor kraje při přípravě na krizové situace a jejich řešení

a) organizuje součinnost mezi správními úřady a obcemi v kraji,

b) vede přehled možných zdrojů rizik a provádí analýzy ohrožení,

c) zpracovává krizový plán kraje,

d) zpracovává krizový plán obcí s rozšířenou působností; při jeho zpracování vyžaduje v nezbytném rozsahu součinnost organizačních složek státu, orgánů územních samosprávných celků, právnických osob a podnikajících fyzických osob,

e) plní úkoly stanovené Ministerstvem vnitra a úkoly stanovené hejtmanem v rozsahu krizového plánu kraje a starostou obce s rozšířenou působností v rozsahu krizového plánu obce s rozšířenou působností,

f) předává Ministerstvu vnitra, hejtmanovi a starostovi obce s rozšířenou působností na jejich žádost údaje podle § 15 odst. 3.

(2) Příslušný správní úřad za účelem přípravy na krizové situace a jejich řešení poskytuje hasičskému záchrannému sboru kraje na vyžádání v rozsahu nezbytném pro plnění úkolů způsobem zajišťujícím dálkový přístup údaje vedené v základním registru obyvatel, základním registru právnických osob, podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné moci, základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, agendovém informačním systému evidence obyvatel, informačním systému cizinců, registru silničních vozidel, centrálním registru silničních vozidel a v registru řidičů.

(3) Hasičský záchranný sbor kraje je oprávněn za účelem přípravy na krizové situace vyžadovat, shromažďovat a evidovat údaje o

a) kapacitách zdravotnických, ubytovacích a stravovacích zařízení,

b) předmětu a rozsahu činnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob v oblasti výroby a služeb, výrobních programech a výrobních kapacitách, rozsahu zásob surovin, polotovarů a hotových výrobků, počtech zaměstnanců a jejich kvalifikaci,

c) počtech zaměstnanců ve výrobních provozech a počtech osob bydlících v místech předpokládané evakuace,

d) množství, složení a umístění vyráběných, používaných nebo skladovaných nebezpečných látek,

e) množství zadržené vody ve vodních nádržích,

f) počtech a typech dopravních, mechanizačních a výrobních prostředků ve vlastnictví právnických nebo fyzických osob a druzích vyrobené nebo zachycené přírodní energie,

g) uspořádání vnitřních prostorů výrobních objektů, popřípadě jiných objektů důležitých pro řešení krizových situací, vodovodech, kanalizacích, produktovodech a energetických sítích,

h) staveb určených k ochraně obyvatelstva při krizových situacích, k zabezpečení záchranných prací, ke skladování materiálu civilní ochrany a k ochraně a ukrytí obsluh důležitých provozů,

i) výměrách pěstovaných zemědělských plodin a druhu a počtu zemědělských zvířat chovaných právnickými nebo fyzickými osobami,

pokud tyto údaje jsou nezbytné pro zpracování krizových plánů pro přípravu a řešení krizových situací.

(4) Hasičský záchranný sbor kraje

a) seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení,

b) vytváří podmínky pro činnost krizového štábu kraje a krizového štábu obce s rozšířenou působností,

c) vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob (§ 39d) a předává údaje v ní vedené Ministerstvu vnitra,

d) vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob za stavu nebezpečí (§ 39e).

§ 15a

Hasičský záchranný sbor kraje při zpracování krizového plánu kraje a krizového plánu obce s rozšířenou působností vyžaduje součinnost orgánů kraje a obcí, organizačních složek státu, právnických osob a podnikajících fyzických osob a dalších subjektů, je-li to nezbytné.

§ 16

(1) Policie České republiky zajišťuje připravenost k řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem na území kraje.

(2) Policie České republiky za účelem uvedeným v odstavci 1 je oprávněna vyžadovat od hasičského záchranného sboru kraje údaje, které tento shromažďuje podle § 15 odst. 3. (Zákon č. 240/2000 Sb)

1.3.3 Práva a povinnosti hasičů při zásazích

Činnost hasičů, bez ohledu na to, zda jde o ty, kteří ji vykonávají jako svoje povolání, nebo jde o dobrovolníky, je zaměřena především na předcházení a zdolávání mimořádných událostí.

Ke specifickým rysům činnosti hasičů, jako ostatně tzv. veřejných sborů vůbec patří, že svoje hlavní funkce plní formou bezprostředních zásahů, případně faktických pokynů. Jde o aktivity, které se vyznačují v první řadě neformálností, nepředchází jim tedy žádné přesně upravené řízení, proces, který by byl uzavřen právně předepsaným aktem. Oprávnění či povinnost provést jej je založena přímo zákonem a ten, komu je adresován, jej musí uposlechnout. Vůči každému může např. příslušník hasičského sboru vydat výzvu, aby se vzdálil z místa nebezpečí. V případě neuposlechnutí je oprávněn zjistit jeho totožnost. S tím pak souvisí i možnost použití příslušných donucovacích prostředků v případě, že dotyčný výzvu nerespektuje. Může jít o přímé donucení i formu nepřímou, jakou je uložení pokuty.

Zmocnění k bezpečnostním zásahům i faktickým pokynům bývají opět s ohledem na povahu činnosti veřejných sborů formulována vesměs široce za použití tzv. neurčitých právních pojmů. Např. narušení veřejného pořádku, v případě hrozícího nebezpečí nebo k odvrácení bezprostředně hrozící újmy, což dává těm, kteří toto zmocnění mají, na jedné straně možnost pružného jednání obtížně přesně popsatelných situací, ale současně klade zvýšené nároky na ty, kteří zasahují. Tím spíše to platí tam, kde jsou zásahy činěny pod jednotným velením, kde odpovědnost mnohdy přechází na toho, kdo dal k takovému zásahu služební pokyn. Situace přitom bývá o to složitější, že rozhodnutí se provádí v mimořádných, stresujících podmínkách a musí být učiněna někdy i ve zlomcích času. Příslušná zákonná zmocnění obvykle obsahují zásadu subsidiarity či též nezbytné nutnosti, z níž plyne, že zásah se má omezit pouze na míru, která je potřebná k tomu, aby bylo dosaženo sledovaného efektu a současně co nejméně postižena práva těch, vůči nimž je uskutečňován. Na druhé straně by měla být razance zásahu právě taková, aby tento efekt byl dosažen.

Třebaže etymologicky u původu slova hasič stál výraz hasiti, tedy likvidovat požár, v současnosti jsou jejich aktivity mnohonásobně širší. Ostatně dokumenty dokazují,

že přinejmenším už v 19. století, se hasiči podíleli na řadě dalších činností souvisejících s ochranou životů, zdraví lidí a jejich majetku. Jakožto jedna z nejdůležitějších složek IZS se hasiči setkávají s mimořádnými událostmi, které jsou vymezeny široce jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, jakož i havárie ohrožující život, zdraví, majetek, nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací /§ 2, písm b/ zák. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Hasiči se bezprostředně podílejí jak na pracích záchranných, tedy činnostech směřujících k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, tak i na likvidačních pracích, tj. odstraňování následků, způsobených mimořádnou událostí.

Ostatně i zákon o požární ochraně předpokládá, že hasiči budou působit nejen při požárech, ale i živelních pohromách a jiných MU.

Úkolem hasičů přitom není jen zdolávání již vzniklých nepříznivých stavů, ale, a to v neposlední řadě, jejich předcházení všude tam, kde je to možné. Předpokladem zde je výkon kontrolních činností ze strany hasičů, které jsou svojí povahou nutně kontrolami na místě.

Prakticky s každou z uvedených funkcí nezbytně souvisí i to, že při její realizaci hasiči zasahují do některého z ústavně zajištěných práv fyzických a právnických osob.

Hasičský záchranný sbor patří mezi státní orgány, které jsou svojí povahou orgány veřejné moci, mezi orgány veřejné moci patří ovšem také dobrovolní hasiči. Mohou např. požadovat poskytnutí osobní pomoci při zdolávání požáru. Definičním znakem veřejné moci je, že autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, které s orgánem, nositelem této moci, nejsou v rovnoprávném postavení a obsah takového rozhodnutí není závislý na vůli subjektu, jemuž je určen.

Jako zásada v demokratickém právním státu platí, že státní, resp. veřejnou moc vůbec lze uplatňovat pouze v případech a v mezích stanovených zákonem a způsobem, který zákon stanoví. Jinak řečeno hasiči, jakožto orgán veřejné moci, smějí zasahovat pouze v případech a za podmínek stanovených zákonem.

S činností hasičů přitom pojmově souvisí, že je zasahováno do celé řady základních lidských práv a svobod, garantovaných v první hlavě Listiny základních práv a svobod. Z praktického hlediska je třeba upozornit zejména na článek 7, v němž je zaručováno právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, článek 9, zakazující podrobovat lidi nuceným pracím, článek 10, v němž je zajištěno právo na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno, dále právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a před neoprávněným nakládáním s osobními údaji, článek 11, zajišťující právo na majetek, článek 12, garantující nedotknutelnost obydlí a článek 14, kde je zaručena svoboda pohybu.

Jednotlivá základní práva nejsou ovšem absolutní v tom smyslu, že by do nich nebylo možno zasáhnout. Předpokladem k tomu ovšem je, že se tak stane za zákonem stanovených podmínek a způsobem, který zákon stanoví.

1.3.4 Vstup do obydlí

Podle článku 12 Listiny základních práv a svobod je obydlí nedotknutelné a jako zásada platí, že do něj lze vstoupit jen se souhlasem toho, kdo v něm bydlí. Současně jsou i upraveny podmínky, za nichž lze do obydlí vstoupit i bez souhlasu. Pro činnost hasičů má význam především odstavec 3 tohoto článku, který stanoví, že jiné zásahy, rozumí se kromě domovní prohlídky, mohou být dovoleny pouze pokud je to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života či zdraví osob, ochranu práv a svobod jiných nebo odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Jestliže je obydlí užíváno také pro podnikání nebo pro provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy povoleny. Také je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy. Hovoří-li se zde o dovolení, rozumí se tím, že takové oprávnění může dát pouze zákon. Zcela konkrétní zmocnění obsahuje v tomto ohledu ustanovení § 28 zákona o Hasičském záchranném sboru, které hovoří o tom, že příslušník je oprávněn vstoupit do obydlí, má-li důvodné podezření, že je ohrožen život nebo je vážně ohroženo zdraví člověka či hrozí škoda na majetku, která by mohla přesáhnout částku 50 000 Kč. Příslušník je oprávněn vstoupit do objektu, který neslouží jako obydlí, nebo na

pozemek na dobu nezbytnou k řádnému provedení úkolu, nelze-li účelu sledovaného vstupem dosáhnout jinak.

Zákon dává toto oprávnění pouze příslušníkům HZS, nikoliv tedy občanským zaměstnancům, kteří jsou v pracovním poměru. Předpokladem ke vstupu je, že se jedná o zásah. Jím se rozumí zejména ochranná, záchraná a likvidační opatření, prováděná hasičským záchranným sborem.

Nepostačuje tedy, aby příslušník prováděl služební úkon, tedy činnosti, které jsou uskutečňované při výkonu státní správy v oblasti působnosti HZS. Samozřejmou podmínkou při vstupu do bytu je, že se tak děje při plnění úkolů hasičského sboru, resp. k jejich zajištění.

1.3.5 Omezení vstupu

Mezi základní lidská práva garantovaná Listinou základních lidských práv a svobod patří svoboda pohybu /článek 14/, tedy právo každého pohybovat se bez omezení po území celé České republiky. Stejně jako jiná práva může být i toto omezeno zákonem, je-li to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo práv jiných osob. Takové omezení upravuje § 26 zákona o HZS, ve kterém se hovoří o tom, že příslušník je oprávněn vyzvat každého, aby se po nezbytnou dobu na takovém místě nezdržoval, je-li to nutné pro zabezpečení úkolu. Aby po nezbytnou dobu setrval na příslušníkem určeném místě, strpěl nezbytná opatření pro ochranu života nebo zdraví odpovídající druhu nebezpečí, hrozí-li mu závažné ohrožení života nebo zdraví. Nebo se podrobil jiným nezbytným omezením vyplývajícím ze zásahu, je-li to nutné pro zabezpečení plnění úkolu.

Možnost uložit omezení vstupu na určitá místa tedy přichází v úvahu pouze tehdy, pokud je prováděn služební zásah, nikoliv v případě služebního úkonu. Jde tu o typický, faktický pokyn, jemuž z povahy věci nemůže předcházet žádné formalizované řízení. Výzva může být adresována komukoliv. Např. i žurnalistům, kteří zde natáčejí reportáž nebo majiteli postižené nemovitosti. Pojmově samozřejmě nepřichází v úvahu zakázat vstupu jinému příslušníkovi hasičského sboru nebo dobrovolnému hasiči. Pokynu je povinen uposlechnout každý. Tedy

opustit místo, na určené místo nevstupovat, nebo se z něho vzdálit. Lze jej vydat nejen při zásahu proti požáru nebo při zvládnání jiné situace, ale i po odeznění nebezpečí, např. při likvidačních pracích.

Příslušník je oprávněn vyzvat osobu, která se nepodřídí stanoveným omezením, aby prokázala svoji totožnost. Dotyčný je povinen výzvě vyhovět.

Na rozdíl od policistů nemají příslušníci hasičského záchranného sboru výslovně stanoveno, jak přimět osobu, která by případně odmítla jejich výzvy uposlechnout, aby místo opustila, nevstupovala na něj atd. Policisté totiž mohou, vyžaduje-li to účinné zabezpečení plnění úkolů, přikázat každému, aby nevstupoval na určená místa, resp. se v nich nezdržoval a taková místa označit nebo ohraničit technickými prostředky. Na rozdíl od příslušníků HZS jsou však oprávněni, pokud by ten, jemuž je výzva adresována, pokyn nerespektoval či otálel s jeho provedením, použít přiměřené donucovací prostředky. Na druhé straně je však nepochybné, že příslušníci HZS i dobrovolní hasiči jsou oprávněni v takových případech použít prostředky, které jsou schopné realizace pokynu efektivně zajistit, např. vyvedením osoby, která se zdržuje na nebezpečném místě, zabráněním vstupu nepovolaných osob, jejich vykázaní do určitého prostoru. Jak má osoba k výzvě totožnost prokázat zákon nestanoví a ani neuvádí, které údaje jsou potřebné ke zjištění totožnosti. Obecně řečeno se identifikace provádí tak, že jeden, nebo několik údajů, které charakterizují osobu, je porovnáváno s údaji, zachycenými na některém z nosičů. Nejčastějším z těchto nosičů bývá doklad vydaný orgánem veřejné moci. Obvykle je to občanský průkaz, který obsahuje všechny potřebné údaje. V úvahu může přicházet též např. cestovní pas. Zjišťování, resp. prokazování totožnosti, je ovšem možné i dalšími prostředky. Např. prohlášení jiné přítomné osoby. Vzhledem k absenci konkrétní úpravy se zde bude postupovat analogicky podle zákona o Policii České republiky, podle něhož je totožnost osoby prokázána, pokud dotyčná osoba prokáže jména a příjmení, data narození a trvalého pobytu, resp. cizinec dočasného pobytu. Příslušník hasičského záchranného sboru však nemá ze zákona oprávnění vynucovat prokázání totožnosti u osob přítomných jejich zákroku. Nemůže např. osobu předvést, jak je k tomu oprávněn policista, resp. strážník obecní policie.

Pokud by tedy dotyčný odmítnul totožnost prokázat, nebo tak nemohl učinit, musel by se příslušník hasičského sboru obrátit na policistu, či strážníka obecní policie s žádostí, aby totožnost dotyčné osoby zjistila. Nepochybně má možnost vhodnými prostředky mu zabránit v odchodu.

Dodržení těchto povinností může ovšem hasičský záchranný sbor vynucovat nepřímo ukládáním sankcí za přestupky. Pokuta do výše 10 000 Kč hrozí podle zákona o požární ochraně tomu, kdo by porušil příkazy nebo zákazy týkající se požární ochrany na označených místech a tomu, kdo neuposlechne nařízení velitele zásahu nebo velitele jednotky požární ochrany v souvislosti se zdoláváním požáru nebo při cvičení jednotky požární ochrany, aby se vzdálil z místa zásahu, nebo aby se podřídil jiným omezením, nutným k úspěšnému provedení zásahu. (MARKVART Petr, 2016. *Zlaté pravidlo morálky v každodenní praxi ochrany obyvatelstva*. České Budějovice)

2 Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva

Základními právními předpisy jsou:

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Definuje účast státu při zajišťování bezpečnosti republiky, definuje vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu, a okrajově i válečného stavu, stručně informuje o bezpečnostní radě státu

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Vymezuje integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“), stanoví složky IZS a jejich působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen „krizové

stavy“). Definiuje pojem ochrana obyvatelstva jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností.

- Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

Stanoví povinnosti právnických nebo podnikajících fyzických osob, které užívají nebo budou užívat objekt, ve kterém je umístěna nebezpečná látka a působnost orgánů veřejné správy na úseku prevence závažných havárií způsobených nebezpečnými látkami.

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Upravuje mimo jiné bezpečnost vodních děl a ochranu před účinky povodní a sucha.

- Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva,

Upravuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu. Dále stanovuje způsoby informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných

opatření a technických, provozních a organizačních zabezpečeníh jednotného systému varování včetně poskytování tísňových informací.

Konkretizuje plnění dalších úkolů civilní ochrany. Zejména pak evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. Konkretizuje uplatňování požadavků z hlediska ochrany obyvatelstva v územním plánování, v územním a stavebním řízení.

- Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

Stanovuje mimo jiné i zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu.

- Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Stanovuje mimo jiné i zásady činnosti jednotek požární ochrany a rozsah úkolů na úseku CO a ochrany obyvatel.

- Vyhláška č. 226/2015 Sb., o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a o náležitostech obsahu vnějšího havarijního plánu a jeho strukturu

Upravuje zásady pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a náležitosti obsahu vnějšího havarijního plánu a jeho strukturu. (Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva [online])

3 Immanuel Kant

Immanuel Kant se narodil 22. dubna 1724 v chudé rodině v Královci ve východním Prusku (dnešní Kalinigrad v Rusku). Studoval na místní univerzitě, pak se několik let živil jako soukromý učitel, a nakonec začal na univerzitě vyučovat a setrval zde čtyřicet let, přičemž nikdy nepodnikl cestu delší než osmdesát kilometrů od domova. Vyučoval vědě a matematice, antropologii a zeměpisu (jeho díla v této

oblasti byla obzvláště vlivná) a postupně rozšiřoval zájmy o metafyziku, epistemologii a etiku.

Nadcházejících pětadvacet let pokračoval v psaní o vědeckých a filosofických otázkách. Během tohoto období se v jeho díle poprvé objevila mnohá tvrzení a postoje známé z pozdějších prací. Kant neustále bojoval se svým fundamentálním přístupem k filosofii. Kolísal mezi přístupem k poznání ryze přirozené povahy a skeptickým přístupem ke schopnostem samotného rozumu. Mezi jeho hlavní díla patří *Kritika čistého rozumu*, *Kritika praktického rozumu*, *Prolegomena ke každé příští metafyzice*, jež se bude moci stát vědou. (PETER J. KING *Sto filozofů*)

3.1 *Kantův kategorický imperativ*

Jenom dvě věci uváděly Kanta do pravého úžasu: hvězdné nebe nad ním a mravní zákon v něm. Tak aspoň praví ve své *Kritice praktického rozumu* a tento výrok se stal jedním z nejcitovanějších v celé historii lidského myšlení. Jak tato věta zní v našem 21. století? Hvězdné nebe se propadlo do nedohledných hlubin kosmu, který vzbuzuje úžas tím víc, čím víc o něm víme. Mravní zákon se ale téměř rozplynul. Máme jakési zásady, které nám vtiskla výchova či jiné vlivy a jejichž jistota je snadno otřesena v konfrontaci s požadavky života. I ty jsou mnohým směšné. Duchem doby je zjevně pragmatismus, který velí starat se sám o sebe, o své vlastní zájmy. Že je společnost vůbec ještě schopná funkce, je nejspíš tím, že jednak mravní relativismus úplně nerozleptal cítění většiny, jednak tu neosobně z vůle státu vládnou právní normy spolu s možnými sankcemi za jejich porušování. Nicméně zákony lze různě obcházet nebo se vyhnout sankcím, jak často vidíme. Podobně v osobním životě, daleko od dohledu státu, vítězí často prosté chtění nad pocitem závazku či povinnosti. Mravní řád podléhá postupné erozi ve jménu svobody, stále nových práv a zejména potřeby prožívat život příjemně. Ne všichni jsme však k tomu stavu věcí lhostejní. Někteří touží po tom, aby existoval mravní systém, který by spolehlivě určoval, jak se má člověk v té či oné situaci zachovat, a který by měl závaznost přísného zákona.

Rozhodně si to přál Immanuel Kant před dvěma a půl stoletími. On o mravním principu, který cítil v sobě, sice jistě nepochyboval, ale šlo mu o to, vyvodit obecný

mravní zákon, který by platil pro všechny bez rozdílu stavu nebo konfese. Neměl být jenom snůškou příkazů a zákazů určených shůry vyššími mocnostmi, které by člověk pasivně a víceméně nerad dodržoval. Měl to být mravní zákon, přijatý svobodně na základě rozumové rozvahy. To byl v podstatě postoj, s nímž napsal svoje *Základy metafyziky mravů*, v kterých formuloval pojem *kategorického imperativu*.

Kant byl osvícenský filosof. A tedy duchovní klima, v kterém rozvažoval, byla čistá racionalita. To slovo *čistá* má u něho zcela specifický význam. Obrací se při svých etických úvahách k tomu, co nazývá *čistým* praktickým rozumem, který – na rozdíl od toho běžně praktického, který užíváme při řešení náhodných situací – je schopen obecných soudů *apriori*, niternou mohutností subjektu. Tím tedy své etické úvahy očisťuje od vší účelnosti a přirozeně také od všech požadavků, které na nás klade vnější prostředí.

Na tomto základě tedy Kant nejprve uvažuje o *dobré vůli*, která je pro něho předpokladem morálního chování. Nejsou to tedy především důsledky našich činů (nebo naopak nečinnosti), ať sebevíce žádoucí, které jsou kritériem etického jednání – ty by také mohly nastat třeba nechtěně, případně náhodnou shodou okolností. Důležité jsou naše *motivy*, naše *vůle* jednat správně podle pevného *mravního zákona*.

Aniž by to nějak zdůrazňoval, Kant tady uvažuje dialekticky. Na jedné straně mravní postoj vyžaduje *svobodnou vůli* jednak v tom, že mravní zákon dobrovolně přijímám, jednak v tom, že jsem za všech okolností schopen se jím řídit. Na druhé straně ale ten etický princip má povahu právě *zákona* nebo, jak to později definuje – *kategorického imperativu*. Čili zakládá nevyhnutelnou *povinnost* se jím řídit. V tom se etický postoj odlišuje od všech jiných ctností, které jsou třeba jinak žádoucí, ale mohou být oslabeny za určitých okolností. Např. odvahu můžeme odložit, jestliže její projev vyžaduje nespravedlnost nebo potlačíme důvtip, jestliže by mohl vést ke krutosti. Naproti tomu povinnost řídit se mravním zákonem je tady za všech okolností. Jakkoliv může kolidovat s jinými silnými motivy, kterými jsou vlastní zájem, sebezáchova, sympatie nebo snaha o štěstí. Právě to, že jsem svou povinností nucen jednat třeba i proti takovým spontánním motivům, činí mé chování *morálním*.

Kantův důraz na povinnost tu jistě neznamená slepou poslušnost jakémukoliv zákonu nebo nařízení. Ve společnosti vznikají různé normy na úrovni rodu, města, státu, které také ukládají různé povinnosti většinou s příslušnou sankcí. Ty můžeme nebo také nemusíme poslouchat. Můžeme se jim bránit, jestliže třeba zakládají nerovnost, nespravedlnost nebo přímo škodí společnosti. Kantova morální povinnost se týká ale zákona, který nemohu než přijmout jakožto rozumná bytost. A právě jako člověk rozumný se jím proto musím *bez výjimky* řídit. Jenomže jakkoliv je moje souzení a rozhodování vždy subjektivní, racionalita je nutně nadosobní. Tedy racionální zákon musí platit pro všechny rozumné bytosti a za všech okolností. To vedlo Kanta k první formulaci jeho *kategorického imperativu*, která (v mírné, srozumitelnější parafrázi) zní:

Konej vždy podle zásady, kterou můžeš chtít stanovit jako univerzální zákon.

Tento imperativ (čili příkaz) tedy neříká, jak mám *konkrétně* konat v tom či onom případě. Žádá jen, aby zásada (v Kantově řeči *maxima*), podle níž se řídí moje vůle, byla dostatečně rozumná a obecná, aby měla právo stát se obecným zákonem, tedy aby ji jako závaznou mohli přijmout i všichni ostatní rozumní lidé. To samozřejmě není předem zaručeno. Nehledě k tomu, že mohou být i nerozumní lidé, kteří hodnotu zásady neumí nahlédnout. Morální příkaz tedy neurčuje, jak se bude chovat společnost. Také přirozeně nezaručuje, že mé morální chování bude ostatními oceněno. Obrací se k rozumnému subjektu, který se však, právě tím, že své zásady formuluje tak, aby mohly být závazné pro všechny, obrací k univerzální komunitě racionálních bytostí. Lze říct, že podle toho imperativu mám jednat tak, jako bych zastupoval *všechny*.

Kant tento imperativ, který je vlastně nejvyšším zobecněním oněch zásad, o nichž mluví, nazývá *kategorickým* čili *bezpodmínečným*, jelikož podle něho nepřipouští žádné výjimky. Alespoň pro morální bytost.

Byl si ovšem vědom toho, že naše citění a případně i jednání ovlivňují ještě mnohé jiné motivy, které na nás působí imperativně, tedy nutí nás, abychom tak či onak jednali. Jelikož ale podle jeho zkušenosti tyto vnitřní příkazy nemusíme vždycky poslechnout, nazývá je *hypotetickými imperativy*. Dál je ještě rozlišuje na dvě skupiny, totiž ty, které mají spíš podobu slabších podnětů a jež nazývá *problematickými*, a ty, které se prosazují důrazně a jež proto nazývá *asertivními*. Do

druhé skupiny kupodivu řadí snad jen touhu po štěstí, ačkoliv například imperativ sebezáchovy by člověk čekal jako ještě silnější.

Tyto příklady ukazují obecný směr, jímž se ubírá Kantovo morální uvažování. V každém případě, který nachází jako nemorální, je skryt vnitřní rozpor. Ať ve vlastní vůli nebo v zásadě jednání, kterou nelze bezesporně stanovit za obecný zákon.

Podstata *nemorálnosti* je tedy podle Kanta v tom, jestliže pro sebe chci výjimku a chci jednat proti obecnému zákonu, který si přeji na základě racionální úvahy. Stručně řečeno, když chci jednat v rozporu s tím, jak si přeji, aby jednali ostatní. (PETER J. KING Sto filozofů)

V této formulaci, kterou jsme dosud probírali, je Kantův Kategorický imperativ celkem blízký tzv. *Zlatému pravidlu* reciproční morálky, které má dávné kořeny v mnohých kulturách a náboženstvích, a které zní v pozitivní formě: „Jednej s druhými tak, jak bys chtěl, aby oni jednali s tebou“, nebo v negativní formě: „Nedělej druhým to, co nechceš, aby oni dělali tobě“. Rozdíl je v důrazu na racionalitu, který Kant klade ve svých úvahách. Nejde jen o to, co bych chtěl, co by mi bylo třeba příjemné, ale o to, co mohu chtít jako obecný, tedy rozumný, prospěšný a možný zákon pro všechny. Další rozdíl je v tom, že Zlaté pravidlo mluví o činech, zatímco Kant morálku staví na *vůli* jednat určitým způsobem, přičemž rozumně připouští, že důsledky mých rozhodnutí nemusí vždy odpovídat úmyslům.

Ačkoliv Kant byl přesvědčen, že existuje pouze jediný *Kategorický imperativ* morálky, nabídl pro snazší pochopení několik jeho variací, které na něj vrhaly trochu jiné světlo. Zvláště blízká právě uvedenému *Zlatému pravidlu* je „formulace cílů“, která zní (opět v mírné parafrázi): **„Jednej takovým způsobem, aby lidskost v tobě stejně jako v druhých nebyla jenom prostředkem dosažení cíle, ale i cílem sama o sobě.“**

Tahle formulace více zdůrazňuje jedinečnou hodnotu lidského života. Přesněji lidskosti, která je jeho obsahem, a tedy povinnosti prokazovat mu morální úctu. To není vůbec od věci i v naší době, kdy lidé často mají k druhým nebo i k sobě

samým čistě instrumentální vztah a vidí v lidech pouze prostředek pro dosažení nějakého cíle.

To se vztahuje nejen k různým formám kořistnictví, jehož jsme dnes často svědky, ale i k různým ideologiím, které zmítaly společnost v době celkem nedávné, a které v člověku viděly jenom nástroj k dosažení společenských cílů. Jejich zvrhlost spočívala právě v tom, že pro ně účel světil prostředky a lidský jedinec byl pro ně jenom bezvýznamným kolečkem ve společenském soukolí, což ideologicky opravňovalo všemožné formy násilí a útlaku.

Jakkoliv tato druhá formulace Kategorického imperativu vyhlíží značně jinak, je s první plně sourodá. Pokud poruším *dokonalou povinnost* v příkladech uvedených shora tím, že dám neupřímný slib vrátit svou půjčku, zacházím s jinou bytostí jen jako s nástrojem k získání peněz. Podobně pokud spáchám sebevraždu, abych se vyhnul bolesti či neštěstí, zacházím sám se sebou jako s pouhým nástrojem. Když se vyhýbám *nedokonalé povinnosti* i tím, že odmítám pomoc lidem v nouzi, nebo tím, že z pohodlí či požívačnosti nerozvíjím svoje vlastní schopnosti. Nejednám tak, aby mi lidskost v druhých nebo ve mně byla cílem.

(KŘÍŽ, Jaroslav, Osudy lidí/osudy myšlenek/osudy kultury/filosofie/kategorický imperativ)

3.2 Zlaté pravidlo morálky

Nejsnadněji si uvědomíme existenci přirozeného mravního zákona na věcech, na kterých se shodnou téměř všichni. Negativní vlastnosti jako sobectví, nezodpovědnost, zbabělost, lenost, bezohlednost odsuzujeme. Jsou špatné proto, že brání rozvoji osobnosti a narušují lidské vztahy. Naopak si ceníme vlastností jako pravdomluvnost, stálost, spravedlnost atd.

Když nahlédneme do historie civilizací, zjistíme, že ať už to byli Babyloňané, Egypťané, Židé, Řekové či Římané, rozlišovali lidské vlastnosti a podle toho hodnotili jednání člověka. I když tyto civilizace zanikly, zmíněné vlastnosti jsou nadále ceněny.

Přítom je důležité si uvědomit, že to nebyla společnost, která tyto vlastnosti „prohlásila“ za dobré či špatné. Nýbrž přirozená nutnost lidí vytvářet společenství dokazovala, že existuje takové mravní jednání, které boří a jiné, které buduje.

Existují určité skutky, které samy o sobě nezávisle na okolnostech, jsou a zůstanou vždy zlé: vražda, dobrovolná sebevražda, tělesné a duševní mučení, mrzačení, otroctví, prostituce, snižování lidské důstojnosti, obchod se ženami a dětmi nebo nelidské pracovní podmínky. Kde se v člověku berou zásady, které se nemění, které platí, i když je občas někteří svými zlými skutky popírají? Britský historik Thomas Buckle poznamenává ve své knize Dějiny civilizace v Anglii: „*Není pochyb o tom, že není na světě nic, co by doznalo tak málo změn, jako ony velké zásady, které tvoří morálku.*“ Jinými slovy: „Člověk má v sobě, ať si to už přizná nebo ne, určitý morální program.“ Projevuje se skrze svědomí a nazývá se **přirozený mravní zákon**.(Jindřichohradecký deník, 2012)

Pokud se nad tímto přirozeným mravním zákonem dále zamýšlíme, docházíme k poznání, že nepůsobí jen z vnějšího popudu. Tedy jako touha po jistotě vztahů, výsledku výchovy, zvyků, či lidských zákonů a ustanovení.

Působí také zevnitř tím, že některé jednání mi vadí. Docházíme pozvolna k zákonitosti, že to, co vadí mně, bezpochyby zraňuje i druhého. Proč bych měl působit utrpení, když vím, že to je nepříjemné? A tak z vlastní zkušenosti si mohu uvědomit snad nejjobecnější morální zásadu, které se říká zlaté pravidlo: „*Co nechceš, aby ti činil jiný, nečiň ty jemu.*“ Zlaté pravidlo je však třeba chápat také pozitivně: „*Co chceš, aby ti činil jiný, čiň jemu i ty.*“ Tak si člověk uvědomuje, že není středem všeho dění, žije pro druhé a přeje si, aby také oni byli šťastní a spokojení. Dobro, které žádám pro sebe, potřebují i druzí.(THUGENDHAT, E., *Přednášky o etice*)

3.3 Význam kategorického imperativu

Ve svých Základech metafyziky mravů Kant formuloval kategorický imperativ hned několikrát. Dvě z těchto formulací budou předmětem dalších úvah. Jeho první formulace nám říká: „Jednej jen podle té maximy, o níž můžeš zároveň chtít,

aby se stala obecným zákonem.“ Abychom pochopili, co nám tento nepodmíněný příkaz nařizuje nebo ještě lépe, co si tím, že jej přijmeme za svůj, sami nařizujeme, je třeba objasnit dvě věci. 1. Co je to maxima; 2. Co si máme představit pod tím chtít, aby se naše maxima stala obecným zákonem.

Maximou Kant rozumí subjektivní určení vůle, zásadu podle níž jednáme z vlastního rozhodnutí. Maximy, které nejsou v souladu s praktickým zákonem (jiné označení pro kategorický imperativ), zůstávají jen subjektivní a jsou nemorální. Maximy shodující se s kategorickým imperativem jsou subjektivní a objektivní zároveň, jednání podle nich je proto mravné. Konečně jsou maximy, které jsou mravně irelevantní. Kant je nazývá praktickými pravidly jednání. Příkladem nemorální, kategorický imperativ nerespektující maximy je předsevzetí neplatit lístek v hromadné dopravě, abych ušetřil. Důvod, proč je takové určení vůle v rozporu s morálkou, je nasnadě. Pokud by všichni cestující neplatili jízdné, veřejná doprava by nebyla možná (zároveň by pak nebyla možná ani tato maxima). Příkladem mravně irelevantní maximy je například rozhodnutí každé ráno se oholit. Je to sice také subjektivní maxima, jejíž zobecnění v univerzální pravidlo je možné na rozdíl od předchozího příkladu, nicméně pro život společnosti zcela bezvýznamné. Z hlediska morálky je lhostejné, holím-li se každý den, nebo jen třikrát do týdne.

Zobecnění maximy je myšlenkový proces, při němž si představíme, že stejně jako my by jednal v naší situaci každý. Pokud by podle naší maximy v dané situaci mohl jednat každý, aniž by tím byla ohrožena lidská společnost, je naše jednání mravně nezávadné. Buď jednáme v takovém případě mravně nebo amorálně, jak již bylo uvedeno.

Rozhodnout, zda se naše jednání řídí maximou s mravním obsahem nebo mravně bezvýznamným praktickým pravidlem, musíme vždy pro konkrétní situaci. V jiném postavení je pan Novák, který každodenním večerním zpěvem nedovolí sousedům v bytovém domě, kde je vše slyšet, usnout a v jiném postavení je pan Novotný, který ve svém domě na samotě každý den večer zpívá své ženě pro radost. Maximou pana Nováka je bezohlednost, jejíž zobecnění by vedlo k tomu, že by spolu lidé nemohli žít a společnost by se rozpadla. Jednání podle takové maximy je

bezpochyby nemravné. Naproti tomu zobecnění maximy pana Novotného by na další trvání lidské společnosti nemělo žádný vliv, taková maxima je proto pouze praktickým pravidlem bez morálního významu. Otfried Höffe k tomu říká: „V závislosti na „intencionálním kontextu“ postupuje jednání. Podle pravidel jiných maxim, takže každodenní zpěv je mravně zakázaný i mravně dovolený a za určitých okolností může být v jednom případě i mravně přikázaný. Každodenní zpěv může být mravně přikázaný např. opernímu pěvci, který má mravní povinnost rozvíjet své schopnosti dané přírodou. „Bytí a rozvíjení specifických sil organismu jsou jedno a totéž. Všechny organismy jeví tendenci uskutečnit specifické možnosti, které jsou jim vlastní. Cíl lidského života musí být proto chápán jako rozvíjení jeho sil v souladu se zákony jeho přirozenosti. Má-li operní pěvec nadání ke zpěvu, je plně v souladu s morálkou, aby jej dále rozvíjel tréninkem. Pro rozvoj lidské společnosti a její zdárný vývoj je důležité, aby lidé rozvíjeli své schopnosti. Pokud by na ně každý rezignoval, společnost by ustrnula a její další vývoj by nebyl možný. Nikdo jistě nechválí pro mravnost toho, kdo mrhá svým nadáním. Ve zmíněném případě je třeba zkoumat, jaká forma a frekvence tréninku je pro rozvoj nadání operního pěvce dostatečná a také případné důvody, které pěvce vedou k tomu, že se tréninku nevěnuje.

Z předchozích řádků jednoznačně vyplývá, že kategorický imperativ slouží člověku jako jednoduché vodítko životem ve společnosti. Jednat morálně (v souladu s kategorickým imperativem) je proto velmi snadné. Dále si ukážeme, že je to daleko jednodušší než žít nemorálně. Kant k tomu říká: „Učinit zadost kategorickému příkazu mravnosti je v moci každého v každé době. Vyhovět empiricky podmíněnému předpisu blaženosti je možné jen zřídka.“ Příčinou toho je, že záleží také na silách a fyzické možnosti požadovaný předmět uskutečnit. Chci-li žít mravně, stačí mi k tomu ten nejprostší rozum, abych poznal, jak toho docílit. Pokud však chci žít nemravně, pokud chci někoho okrást, podvést, zpronevěřit něčí majetek, musím kromě rozumu získat také určité životní zkušenosti, jak to udělat, aby na to nikdo nepřišel. Ani nabyté zkušenosti a pracně získaný um mi nezaručují úspěch. Uvedená formulace kategorického imperativu a princip zobecnění nám dává odpověď na otázku, jak jednat, chceme-li jednat mravně. Kategorický imperativ nám tak ve své první formulaci poskytuje formu našeho jednání. Neříká však nic o tom, jaký účel svým jednáním máme sledovat.

Člověk vybavený pouze první formulací kategorického imperativu by byl jako pocestný, který neví kudy se dostane k cíli. Ví jen, že na každém rozcestí má vyčkat kolemjdoucího, který mu ukáže správný směr. Přestože princip zobecnění je velmi užitečný, nedává nám sám o sobě vědět, jaký účel máme sledovat. První formulace kategorického imperativu potom představuje dokonalou formu bez obsahu. Mravní obsah a poslední účel našeho jednání obsahuje druhá formulace praktického zákona: „Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek. Člověk sledující svým jednáním tento účel nemůže jednat nemorálně. Takový jedinec např. nekrade nejen proto, že by se jeho maxima nemohla stát obecným zákonem, ale také proto, že si je vědom skutečnosti, že by okradeného člověka použil pouze jako prostředek ke svému obohacení. Okradený si věc jistě pořídil proto, aby ji užíval, a ne aby mu byla ukradena. Zloděj jedná proti jeho vůli i proti Kategorickému imperativu.

Z předcházejícího textu vyplývají dva závěry. Za prvé kategorický imperativ je spolehlivým měřítkem mravnosti. Za druhé nám ve své první formulaci poskytuje formu našeho jednání a ve své druhé formulaci jeho konečný účel. V tuto chvíli je nutné se spokojit s konstatováním, že značná část lidí nejedná v souladu s kategorickým imperativem. Kdyby však všichni lidé jednali podle Kantova morálního principu, nastal by mezi lidmi nekonečný mír a harmonie. (Aleš Havíř, Život podle Kategorického imperativu)

3.4 Svoboda lidské vůle

Pojem svobody chápe každý trochu jinak. Někdo jím rozumí možnost cestovat, kam se mu zlíbí, pro někoho znamená svoboda právo kdykoli říct svůj názor. Pohledů na svobodu je pochopitelně mnoho. Svoboda člověka je podle názoru autora této práce možnost rozhodovat v každém okamžiku o svém jednání. Svoboda člověka se dá proto ztotožnit se svobodou jeho vůle. Takto pojatá svoboda je nezbytnou podmínkou lidského štěstí a spokojenosti, což potvrzuje ve své knize i Stefan Klein: „Svoboda rozhodování má bezpochyby větší hodnotu než splněná přání. Kontrola nad vlastním osudem je pro většinu z nás neodmyslitelným

předpokladem štěstí a spokojenosti. Za jakých okolností je lidská vůle svobodná? Podle Kanta je vůle svobodná tehdy, je-li podřízena mravnímu zákonu. Svobodná vůle a vůle podřízena mravním zákonům znamená totéž. Jak se ale svoboda vůle slučuje s její podřízeností? Není to protimluv? Na první pohled se může zdát, že uvedená citace z Kantova díla je nelogická. Vysvětlení tohoto paradoxu je však překvapivě jednoduché. Svobodnou se vůle stává proto, že se podřizuje zákonu, který si sama stanovila. Výstižně tuto myšlenku vyjádřil neomarxista a představitel humanistické etiky Erich Fromm: „...v humanistické etice je člověk současně tvůrcem i předmětem norem, jejich formálním pramenem nebo regulativní silou a tím, kdo je jí podroben.“

Ten, kdo se rozhodne jednat v souladu s nejvyšším principem morálky (kategorickým imperativem), nenalezne žádnou překážku, která by mu v tom zabránila. Jak je to ale v případě, že člověk dá před morálním zákonem přednost smyslové náklonnosti? Náruživého sběratele starých obrazů může napadnout ukrást jeden vzácný kousek z domu souseda, který odjel na dovolenou. Jiný člověk toužící po manželce svého soka, zabije jej, aby jeho vyvolená byla volná. V následující analýze si ukážeme, jak skutečně platí, že jednat mravně je snadné, zatímco jednat nemravně vyžaduje překonávání řady překážek a v takovém případě naše vůle není svobodná.

Analyzujme nejprve druhý případ. Svobodně jsme se rozhodli usilovat o manželku někoho jiného. Potud naše vůle ze svobody nic neztratila. Ale jakmile chceme přejít od rozhodnutí k činu, narazí naše přání na překážku – manžela. Naše zprvu svobodná vůle se záhy stává otrokem vnějších okolností. Již nám nestačí k dosažení cíle původní zaměření naší vůle, nyní musíme svou vůli podříditi cíli, o nějž jsme neusilovali, ale byli jsme k jeho sledování donuceni vnějšími okolnostmi. Musíme chtít zabít manžela. To však nemusí být v našich silách a my svého cíle nedosáhneme ani při použití tak krajního prostředku, jako je odhodlání zabít. To stejné platí, chceme-li ukrást sousedovi obraz. Naše vůle a skutečné odhodlání k činu ani v tomto případě nemusí vést k dosažení cíle. Soused se může vrátit z dovolené dřív, než jsme čekali a přistihne nás přímo při činu. Jediná svobodná vůle je tedy dobrá vůle. Vůle podřízená svému vlastnímu zákonu, vůle, jejíž naplnění není závislé na vnějších okolnostech. Je-li svobodná vůle podmínkou štěstí, znamená to, že

šťastným a spokojeným může být pouze člověk žijící mravně. Zřejmě by se našel člověk, který by tento závěr označil za přinejmenším bláhový. Někdo, kdo by řekl, že lidé žijící nemravně mohou být, a dokonce jsou šťastní. Takového skeptika musím zvláště naléhavě poprosit, aby vytrval v četbě této práce a dal mi šanci jej přesvědčit. (Aleš Havíř, Život podle Kategorického imperativu)

Obrázek 1 Immanuel Kant

4 Shrnutí

V teoretické části jsme si přiblížili pojmy a definice z oblasti ochrany obyvatelstva, krizového řízení, mimořádných událostí a seznámili jsme se se základními složkami integrovaného záchranného systému. Dále jsme se zaměřili na základní legislativu, která nám určuje jak postupovat v případě vzniku mimořádné události, ale zároveň i zpracovává plány pro předcházení samotnému vzniku mimořádných událostí. Velice důležitou oblastí v teoretické části je rozbor práv a povinností členů základních složek integrovaného záchranného systému při samotném zásahu.

V další fázi teoretické části jsme se zabývali filosofickými pojmy jako je zlaté pravidlo morálky, osobnost Imannuela Kanta a jeho myšlenkami kategorického imperativu.

Tyto dva zdánlivě odlišné světy, takto seřazené v teoretické části mé práce, se pokusíme v další části propojit a zjistit, jestli jde zlaté pravidlo morálky implementovat do krizových plánů ochrany obyvatelstva. Pokud je to možné, tak naší další otázkou bude, zda-li se v určitých situacích chtějí záchranáři v místě mimořádné události tímto zlatým pravidlem řídit, či nikoliv.

5 Metodika výzkumu

V praktické části se zaměřím na získání odpovědí na své otázky od tří členů Hasičského záchranného sboru kraje, oddělení krizového řízení a samotných záchranářů ze všech tří základních složek Integrovaného záchranného systému. Z každé složky jsem oslovil tři osoby. To znamená tři hasiče Hasičského záchranného sboru kraje, územní pracoviště, tři policisty a tři lékaře Zdravotnické záchranné služby.

Použil jsem metodu kvalitativního zkoumání formou rozhovorů s jednotlivými respondenty.

Nejdříve jsem si s jednotlivými respondenty vyvětlil pojmy Zlaté pravidlo morálky a kantův Kategorický imperativ. Dále jsme na toto téma vedli diskusi a snažili jsme se tyto pojmy spojit s oblastí ochrany obyvatelstva a mimořádné události.

Potřeboval jsem dotazované uvést do problematiky tak, aby jejich pozdější odpovědi byly co možná relevantní a co nejvíce konkrétní. Pokud by neporozuměli filosofické části naší diskuse, výsledky by byly zkreslené.

Po úvodní diskusi následovalo kladení otázek. Odpovědi jsem si zaznamenával jako zvukovou stopu na mobilní telefon. Záznam byl pořízen s výslovným souhlasem každého respondenta a po přepisu odpovědí byl záznam smazán. Poté následovala volná diskuse, která nebyla v plánu, ale proběhla u deseti dotazovaných z dvanácti.

Dohodnul jsem se se všemi dotazovanými respondenty, že nebudu ve své práci uvádět žádná jména ani konkrétní pracovní místa, kde působí. Tento návrh jsem aktivně komunikoval před každým rozhovorem. Důvodem proč jsem tak učinil bylo to, že jsem očekával otevřenější rozhovor a relevantnější odpovědi na své otázky.

5.1 Výzkumné otázky

Členové HZS Kraje, odbor krizového řízení

1/ Může velitel zásahu při mimořádné události využít současně postupy dle platné legislativy a zároveň v určitých specifických případech použít zlaté pravidlo morálky pro zmírnění dopadů samotné mimořádné události na obyvatele v oblasti dotčené touto mimořádnou událostí?

2/ Lze najít při zpracování krizového plánu kraje oblasti, kde by se dalo při zásahu složek Integrovaného systému při mimořádné události využít zlaté pravidlo morálky? Např. evakuace osob z oblasti postižené povodní.

3/ Myslíte si, že myšlenka zlatého pravidla morálky by se měla implementovat do krizových plánů ochrany obyvatelstva?

Členové HZS Kraje, územní oddělení, členové Policie České Republiky, lékaři Zdravotnické záchranné služby

1/ Využil byste zlaté pravidlo morálky při zásahu u mimořádné události, pokud by bylo součástí krizového plánu?

2/ Myslíte si, že myšlenka zlatého pravidla morálky by se měla při zpracování krizových plánů zohlednit?

3/ Zažil jste ve své praxi situaci, kdy jste přemýšlel o využití zlatého pravidla morálky, pokud ano jak jste se zachoval?

5.2 Cíl práce

Cílem diplomové práce je pokusit se stanovit hypotézu toho, zda-li je možné při zpracování krizových plánů skloubit platnou legislativu se zlatým pravidlem morálky a pokud ano, jesti by se jím členové základních složek Integrovaného záchranného systému řídili.

6 Výsledky

6.1 Příslušníci HZS Kraje, odbor krizového řízení

Příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.1:

Odpověď na otázku č.1:

V tuto chvíli si myslím, že velitel zásahu musí postupovat dle platné legislativy a nemá možnost využít zlaté pravidlo morálky při samotném zásahu. Dle mého názoru nepatří zlaté pravidlo morálky do oblasti ochrany obyvatelstva a zdolávání mimořádných situací.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že evakuace osob z oblasti postižených povodní je zpracovaná dostatečně a není třeba v této části zohledňovat zlaté pravidlo morálky.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky nemá při zdolávání mimořádných událostí žádné opodstatnění, a proto nejsem příznivcem toho, aby se implementovalo do krizového plánu kraje. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.1, 2018)

Příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.2:

Odpověď na otázku č.1:

Myslím si, že v určitých situacích ano. Pokud samotný úkon neodporuje platné legislativě a samozřejmě pokud nebude mít velitel zásahu pocit, že v případě nějakého problému ponese osobní zodpovědnost pro své rozhodnutí o využití zlatého pravidla morálky. V takovém případě si myslím, že žádný velitel zásahu toto pravidlo nevyužije a bude se řídit platnou legislativou a krizovým plánem.

Odpověď na otázku č.2:

V oblasti evakuace osob z oblasti postižené povodní by se dle mého názoru zlaté pravidlo morálky dalo využít a v případě, že pominulo bezprostřední nebezpečí v rámci ochrany života a zdraví, tak neevakuovat osoby do bezpečné oblasti. Je jisté, že pro evakuované osoby je psychicky velice obtížné opustit domov. Především z hlediska ztráty kontroly nad samotným stavem své nemovitosti, tak i z obavy o možné rabování a krádeže. Na druhou stranu chápu, že velitel zásahu nese odpovědnou za svoje rozhodnutí a musel by mít jistotu toho, že postiženým osobám nehrozí žádné nebezpečí.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by se mělo implmentovat do krizových plánů. Nevím však, jestli by se implementovat dalo. Zatím si to neumím představit, ale je to velice zajímavá myšlenka a budu jí dál rozvíjet. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.2, 2018)

Příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.3:

Odpověď na otázku č.1:

Myslím si, velitel zásahu se při mimořádné události v této době zlatým pravidlem morálky řídit nemůže a zároveň dodám, že poté co jsem se seznámil s tím, co je vlastně zlaté pravidlo morálky, to je škoda.

Odpověď na otázku č.2:

Pokud bezprostředně nehrozí osobám postiženým povodní žádné nebezpečí, tak si myslím, že velitel zásahu ani rozkaz k evakuaci nevydá. V tomto případě nevidím důvod k uplatnění zlatého pravidla morálky. Dalo by se však využít při jiných případech a nemusí se to týkat jenom mimořádné události. Vezměte si například důležitost kvalitních informací o zdravotním stavu vaší blízké osoby. Sám lékař nebo záchranář by přece nechtěl, aby se sám musel dožadovat informací o zraněné matce nebo umírajícím otci a měl pocit, že je málo informovaný. Tudíž by neměl činit to, co nechce aby činili druzí jemu.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si hlavně, že by se touto myšlenkou měli lidé více řídit. Co se týká implementace této myšlenky do krizových plánů, tak by tam zlaté pravidlo morálky určitě mělo své místo a opodstatnění. Nikdy nevíme, kdy my samy budeme v roli oběti a zlaté pravidlo morálky nám pomůže. Chtěl jsem Vám na závěr poděkovat za velmi zajímavé povídání a velice atraktivní téma. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.3, 2018)

6.2 Členové HZS Kraje, územní oddělení

Člen HZS Kraje, územní oddělení č.1:

Odpověď na otázku č.1:

Pokud by bylo zlaté pravidlo morálky součástí krizového plánu kraje a velitel zásahu by vydal rozkaz, tak bych toto pravidlo určitě využil. Pokud bych byl sám velitel zásahu a zlaté pravidlo morálky by bylo součástí krizového plánu, tak bych se ho snažil uplatňovat v maximální možné míře, samozřejmě s ohledem na bezpečnost osob.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by v krizovém plánu kraje být zohledněné mělo. Já sám se můžu dostat do situace kdy budu rád, že by někdo ze záchrářů toto pravidlo použil.

Odpověď na otázku č.3:

Dokud jsem se neseznámil s pojmem zlaté pravidlo morálky, tak jsem měl pocit, že jsem se do podobné situace nedostal. Teď si však myslím že už jsem obdobnou situaci zažil a postupoval jsem striktně dle nařízení velitele zásahu. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.1)

Člen HZS Kraje, územní oddělení č.2:

Odpověď na otázku č.1:

Zlaté pravidlo morálky bych nevyužil ani v případě, že by bylo součástí krizového plánu. Myslím si, že platná legislativa je zpracována tak, aby v případě zásahu bylo v maximální možné míře eliminováno nebezpečí a především zachráněny lidské životy a zdraví. Filosofie, dle mého názoru, do této oblasti nepatří. Samozřejmě, že samotná situace může mít dopad na psychiku zachraňovaného člověka jak bezprostředně po odeznění mimořádné události, tak i v dlouhodobém horizontu, ale v těchto situacích funguje psychologická pomoc. Jsem starý praktik a jako profesionál sloužím u Hasičského záchranného sboru mnoho let. Za tu dobu jsem se naučil to, že nejdříve zachráním lidský život nebo zdraví člověka, a teprve potom se někdo další bude starat o psychické dopady samotné krizové situace. Nemyslím si, že využitím zlatého pravidla morálky přímo při zásahu bych nějak zásadně pomohl dotyčné osobě.

Odpověď na otázku č.2:

V první odpovědi jsem už napověděl. Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by v krizových plánech být zohledněno nemělo. Pravidlo tak, jak jste mi ho vysvětlil, dle mého, patří uplatnit spíše v běžných mezilidských vztazích, kde určitě má své opodstatnění. V naší práci bychom, dle mého názoru, využíváním zlatého pravidla morálky přestávali být efektivní v nejdůležitějších oblastech. Těmi jsou záchrana lidských životů, ochrana zdraví a majetku. Stejně tak si nedokážu představit, jak bych se vyrovnával s pocitem, že jsem při zásahu využil zlatého pravidla morálky, neevakoval například osoby z domu, který sousedí s hořícím objektem, a to proto,

že si to nepřejí a někdo z nich by díky mému rozhodnutí přišel o život. Možná to zní, jako bych se vyhýbal osobní zodpovědnosti a řídil se jasnými pravidly, ale já pravidlům věřím a také jsem si jistý, že aktuální platná legislativa je nastavená velice dobře.

Odpověď na otázku č.3:

Nevěděl jsem do této doby, co si pod pojmem zlaté pravidlo morálky mám představit. V tuto chvíli si myslím, že jsem zažil několik situací ve své praxi, kdy jsem o určitých věcech přemýšlel tímto způsobem, ale zpětně si uvědomuji, že jsem vždy postupoval dle platné legislativy. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.2)

Člen HZS Kraje, územní oddělení č.3:

Odpověď na otázku č.1:

Toto pravidlo bych určitě využil. Moje odpovědi možná nebudou úplně objektivní a je to z toho důvodu, že jsem prožil situaci, ve které jsem byl sám osobou postiženou povodněmi a musel jsem evakuovat svou rodinu mimo nebezpečnou oblast a tudíž opustit vlastní nemovitost. V mém případě byla evakuace nezbytná a tudíž oprávněná. To ale nemění nic na opravdu nepříjemném pocitu ztráty a nejistoty co s námi bude dál. Proto si myslím, že pokud je jenom malá možnost toto pravidlo využít, tak bych neváhal a pokusil bych se ho uplatnit.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že pokud by byla myšlenka zlatého pravidla morálky implementována do krizových plánů, popřípadě zakomponována do legislativy, tak by toto pravidlo bylo hojně využíváno. Můj názor je ten, že mnoho mých kolegů se takovéto „konfrontace“ svého svědomí při reálném zásahu bojí, protože mnohdy by, byť podvědomě, zlaté pravidlo morálky využili, ale bojí se možných následků. V případě, že by bylo zlaté pravidlo morálky zakomponováno v určitých situacích do jasného legislativního rámce, potom by bylo i v praxi hojně využíváno.

Odpověď na otázku č.3:

Situací, kdy jsem přemýšlel o využití zlatého pravidla morálky, jsem zažil několik. V tu dobu jsem nedokázal takto situaci pojmenovat, ale určitě vím, že jsem přemýšlel o tom, jestli nelze zvolit jinou možnost. Právě proto, abych pomohl osobám zasaženým krizovou situací a jejich blízkým nad rámec rozkazů. Příkladem můžu uvést Mimořádnou událost „Nažidla“ v roce 2003, nebo povodně v roce 2002. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.3)

6.3 Členové Policie České republiky

Člen policie České republiky č.1:

Odpověď na otázku č.1:

Ještě jsem se neúčastnil žádné mimořádné události většího rozsahu, při které by zasahovalo více složek integrovaného záchranného systému. Ve své běžné činnosti a při zásazích během mé služby bych toto pravidlo využil, pokud by takové pravidlo mělo legislativní základ. Sám bez rozkazu velitele a ani jako velitel hlídky bych toto pravidlo bez legislativní podpory nevyužil, protože bych se bál možných následků jak pro dotčenou osobu, tak i pro mě. Rozhodně se setkávám se situacemi, kdy by mohlo být zlaté pravidlo morálky uplatněno.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že zohlednit by se mělo. Mám informace od kolegů, kteří se zúčastnili zásahů při povodních v roce 2002 a ti se setkali se situacemi, kdy mohli teoreticky využít zlaté pravidlo morálky. Právě například při asistenci u evakuace osob postižených záplavami. Takových situací by se našlo více, zejména při běžném výkonu povolání, kdy narážíme v určitých případech na nepružnost zákonů, ale bohužel musíme postupovat v souladu s legislativou. Jako příklad snad mohu uvést situaci, ve které musíme po výsledku propustit násilníka, který fyzicky napadá svojí rodinu a i přes zákaz vstupu do bytu víme, že rodině ublíží. Musíme však čekat až

na chili, kdy k tomu opravdu dojde. Nevím, jestli je to příklad hodící se ke zlatému pravidlu morálky, ale vnímám to tak, že nechci té rodině činit to, co bych nechtěl aby činila ona mě.

Odpověď na otázku č.3:

Takovou situaci jsem zažil a zažívám. Vždy se ale řídím platnými nařízeními. V naší práci si nemůžeme, dle mého názoru, dovolit využít tohoto pravidla, protože řešíme vesměs závažné případy přímo v terénu a naše rozhodnutí musí mít jasný právní základ, o který se můžou opřít další složky policie a státní zastupitelství. Možná, že v jiných složkách Policie České republiky je toto možné, ale ve většině není zlaté pravidlo realizovatelné. Představte si, že by se tímto pravidlem řídil třeba dopravní policista. Určitě by byl velice oblíbený mezi řidiči, ale těžko by mohl působit jakkoliv preventivně na neukázněné řidiče. Ačkoliv v určitých mimořádných situacích by toto pravidlo využít mohl. Třeba při překročení rychlosti řidičem, který prokazatelně spěchá s nemocným dítětem do nemocnice a nemohl si zavolat pomoc. Rozhodně si myslím, že nejlépe využitelné je zlaté pravidlo morálky při součinnosti složek Integrovaného záchranného systému při mimořádné události. Nevím, jak je to s velením při takové akci, nejspíše takovou akci koordinuje někdo z Hasičského záchranného sboru, ale své rozhodnutí určitě konzultuje s ostatními velícími jiných složek a zde může dojít k dohodě o využití zlatého pravidla morálky. (člen policie České republiky č.1)

Člen policie České republiky č.2:

Odpověď na otázku č.1:

Takovýto zásah jsem přímo zažil a rozhodně bych toto pravidlo využil. Myslím si, že každý z nás se může ocitnout v situaci, kdy by byl velice rád, že by v jeho případě záchranář využil zlaté pravidlo morálky a ušetřil by ho psychického vypětí a následných dalších problémů. Můj názor je takový, že legislativa v dnešní podobě je postavena moc striktně a chybí v ní více prostoru pro samostatné rozhodování. Samozřejmě že je možné postupovat tak, aby byl člověk k postižené osobě

ohleduplnější při komunikaci nebo při manipulaci, ale já mám na mysli spíše samotné rozhodnutí, které může zásadně změnit další život postižené osoby.

Odpověď na otázku č.2:

V krizových plánech by toto pravidlo být zohledněno mělo, protože v dnešní době jsou dle mého názoru zpracovávány krizové plány striktně dle platné legislativy a tak se i postupuje. Chápu, že při zpracování krizového plánu je prioritou použití postupů, které co nejefektivněji eliminují ztráty na životech a chrání zdraví osob a majetek, ale chybí mi tam právě více té lidskosti. Možná je to naivní myšlenka, ale dokázal bych si představit nějakou přílohu krizového plánu s alternativními postupy, pro zmenšení psychické újmy osob dotčených mimořádnou událostí. Říkáte, že existují i instituce, které jsou zařazené do ostatních složek Integrovaného záchranného systému, které mohou pomoci s následnou péčí o dotčené osoby. Myslíte tím zřejmě poskytnutí ubytování nebo psychologické pomoci po zrealizované evakuaci. Pokud si vezmeme za příklad právě evakuaci osob z oblasti postižené povodní, tak si myslím, že žádná z těchto poskytnutých pomoci nevyváží možnost zůstat v obydlí v případě, že evakuace není zcela nevyhnutelná.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si, že takovou situaci jsem zažil ve své praxi několikrát, a to jak při spolupráci s jinými základními složkami Integrovaného záchranného systému, tak i v běžné policejní práci. Vždy jsem postupoval dle platné legislativy a dle nařízení velitele hlídky nebo velitele zásahu. Sám si myslím, že je to určitým způsobem „srabáctví“ a útěk od vlastního rozhodnutí dle svého svědomí k paragrafům a rozkazům. Na druhou stranu je nutné si říct, že v případě špatného rozhodnutí dle zlatého pravidla morálky, které by vedlo k nějaké tragédii, přebíráte veškerou zodpovědnost za své rozhodnutí na sebe se všemi následky a hlavně i vědomím, že se budete muset do konce života s touto situací vyrovnávat. Je to opravdu velice těžké rozhodování. Děkuji za velice zajímavé téma k rozhovoru. (člen policie České republiky č.2)

Člen policie České republiky č.3:

Odpověď na otázku č.1:

Takové pravidlo bych s největší pravděpodobností nevyužil. Zákonodárci, kteří navrhuji znění jednotlivých zákonů a vyhlášek pracují s určitými fakty a informacemi od odborníků v oblastech týkajících se ochrany obyvatelstva a tudíž si myslím, že tato problematika je dobře ošetřená. Pro mě je uspokojující, pokud vím, že dokážu zabránit situacím, které mohou ohrozit životy nebo zdraví osob a k tomu využívám rozkazů velitele hlídky nebo platnou legislativu. Zatím se mi nestalo, že bych díky jasně stanoveným postupům při své práci potřeboval improvizovat pomocí zlatého pravidla morálky. Moje babička tuto formulku často používala a určitě neznala Imannuela Kanta, ale bylo to myšleno spíše na úzký okruh osob a na běžné mezilidské vztahy. Tam si myslím, že právě toto pravidlo patří.

Odpověď na otázku č.2:

Nevím, jestli by se měla a mohla zohlednit u ostatních základních složek Integrovaného záchranného systému, ale v oblasti policejní práce určitě ne. V naší práci dochází často k interakci mezi policistou a někým dalším. Ve většině případů je druhá osoba nějakým způsobem nebezpečná. Může vás ohrozit, a proto se na tuto problematiku podívejme z jiné stránky. Nevystavuju díky využití zlatého pravidla morálky sám sebe nebezpečí? Nevystavil bych nebezpečí jako velitel hlídky své kolegy? Ne a ještě jednou ne. Nechme tuto myšlenku pro sousedské vztahy, pro vztahy na pracovišti nebo do partnerského vztahu. Do policie ale rozhodně nepatří.

Odpověď na otázku č.3:

Situací, i těch mimořádných, jsem zažil ve své praxi mnoho, ale nikdy jsem nepřemýšlel nad využitím zlatého pravidla morálky. Byly to vesměs situace z běžné policejní práce a ne ze zásahu u mimořádné události. V takové chvíli má člověk na rozhodování se a následné konání velice málo času. Jednáte intuitivně a podle zažitých postupů a nemáte čas přemýšlet o tom, jestli činíte dobře pro druhého, nebo ne. Jednak chráníte sám sebe, jednak se snažíte efektivně zvládnout krizovou situaci. Přemýšlet o tom, zda-li jste jednal správně a optimálně v tu danou chvíli,

můžete až po samotném zásahu. Můžete vyhodnocovat, dělat závěry, můžete se určitě z konkrétní situace i poučit pro příště, ale věřte mi, že při další podobné situaci budete postupovat velice obdobně. (člen policie České republiky č.3)

6.4 Lékaři Zdravotnické záchranné služby

Lékař Zdravotnické záchranné služby č.1:

Odpověď na otázku č.1:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky je velice široký pojem a možná máme jako lékaři „na záchrance“ větší prostor pro jeho využití. Pokud se bavíme o zásahu složek Integrovaného záchranného systému, tam je to už samozřejmě omezeno potřebou komunikace s členy ostatních složek. Tam, kde se mohu rozhodnout sám za sebe jako lékař, mohu učinit nějaký závěr, za který samozřejmě nesu i odpovědnost. V případě mimořádné události může mít moje rozhodnutí vliv na osoby zasažené mimořádnou událostí, ale stejně tak i na kolegy záchranáře. To už je samozřejmě problém. Nejsm si jistý, jesti by bylo efektivní implementovat zlaté pravidlo morálky do krizových plánů. Dle mého názoru je nereálné v případě zásahu více složek u mimořádné události postupovat koordinovaně a efektivně na základě zlatého pravidla morálky.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že by se o to mohl někdo pokusit. Je to určitě těžký úkol, ale není nereálný. Pokud by se povedlo vložit zlaté pravidlo morálky do krizových plánů a poté ho i při zásahu uplatňovat, tak by to mělo velice pozitivní dopad na osoby dotčené krizovou situací. Ve své práci se velice často setkávám se situacemi, které jsou pro pacienty a jejich blízké velice psychicky náročné. Stejně tak náročné mohou být i pro osoby dotčené nějakou kritickou situací, aniž by tyto osoby byly zraněné. Příklad s evakuací osob z oblasti postižené povodněmi je velice výstižný a dokážu si představit jaké psychické trauma je může postihnout, pokud musí opustit svůj dům. Pokud by se povedla myšlenka zlatého pravidla implementovat do krizových plánů, bylo by to velký přínos jak pro osoby dotčené mimořádnou situací, tak i pro samotné záchranáře.

Odpověď na otázku č.3:

Vrátím se částečně ke své odpovědi na první otázku. Nezažil jsem zásah více složek Integrovaného záchranného systému, a proto se mohu vyjadřovat pouze ke své práci lékaře Zdravotnické záchranné služby. Ve své praxi se s těmito situacemi setkávám poměrně často a někdy se opravdu rozhoduji na základě posouzení určitého stavu, který může na první pohled vypadat jako vážný, avšak pokud bych jednal striktně dle určitých zažitých postupů, mohl bych tím pacientovy způsobit jiné obtíže. Například zhoršit jeho psychický stav. Jako příklad můžu uvést situaci, kdy se rozhoduje při výjezdu o jeho převozu do nemocnice. Pokud nabydu dojmu, že po vyšetření není převoz do nemocnice nezbytně nutný, netrvám na něm. Vím, že pobyt doma ve známém prostředí a v relativním psychickém klidu pomůže při rekonvalescenci pacienta a přispěje k jeho uzdravení. Nejedná se ale jenom přímo o zachraňovaného, ale i o jeho bezprostřední okolí. Pokud se vrátím k předešlému příkladu, tak i rodina pacienta bude samozřejmě klidnější, pokud budou mít rodinného příslušníka doma. Samozřejmě že takovému rozhodnutí musí předcházet důkladné zdiagnostikování zdravotního stavu a musím mít jistotu, že pacientovi nehrozí žádné akutní nebezpečí. Příkladů by mohlo být víc, ale myslím, že pro pochopení implmentace zlatého pravidla do mé profese to stačí. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.1)

Lékař Zdravotnické záchranné služby č.2:

Odpověď na otázku č.1:

Pokud by bylo zlaté pravidlo morálky implementováno do krizového plánu, určitě bych ho v určitých případech i použil. Sám jsem se zúčastnil zásahu složek Integrovaného záchranného systému při mimořádné události a uvědomuju si, že při tomto konkrétním zásahu jsem se setkal se situacemi, při kterých bylo možné využít zlaté pravidlo morálky. Toto pravidlo má své opodstatnění nejen při zásazích více složek Integrovaného záchranného systému, ale velké využití můžeme najít i při samotné práci lékařů a záchranářů Zdravotnické záchranné služby. Stejně tak můžeme ale použít zlaté pravidlo morálky i v sociální interakci mezi kolegy v zaměstnání. Naše práce je velice psychicky náročná. Máme neustálý personální podstav. To se odráží na únavě lékařů, záchranářů a ostatního personálu. Občas

nastanou situace, kdy únava a psychické vyčerpání přesáhnou určitou mez a dochází ke slovním roztržkám mezi zaměstnanci. I to může být situace, kdy lze využít zlaté pravidlo morálky a v takových emočně vypjatých situacích změnit postoj nebo rétoriku vůči kolegovi. Vím, že se to snadno říká a mnohem hůře provádí, ale možná že nikdo z nás na „záchrance“ o zlatém pravidlu morálky nikdy nepřemýšlel a nikdy ho při komunikaci s kolegy nevyužil.

Odpověď na otázku č.2:

Myšlenka zlatého pravidla se bude do krizových plánů implementovat velice těžko. Pokud bude zasahovat u mimořádné situace pouze jedna určitá složka Integrovaného záchranného systému, pak jsme schopni využít zlaté pravidlo morálky v určitých situacích. Důvodem je jednodušší koordinace záchranných prací. Pokud budou ale zasahovat u mimořádné události většího rozsahu všechny základní složky Integrovaného záchranného systému, bude velký problém stanovit v krizovém plánu nějaká kritéria, podle kterých by bylo využito zlaté pravidlo morálky. Způsob koordinace záchranných prací je velice obtížný a vyžaduje mnoho úkonů a kvalitní komunikaci. Dále je zapotřebí mít stanovená jasná pravidla, která však, dle mého názoru, nedokáže pojímat zlaté pravidlo morálky. Tím však nechci říct, že bych nebyl rád, aby se určité prvky tohoto pravidla v krizových plánech neukotvily. Určitě by měly své opodstatnění a v jistých případech by mohly být i využívány.

Odpověď na otázku č.3:

Jak jsem již zmiňoval ve své první odpovědi, zúčastnil jsem se zásahu všech složek Integrovaného záchranného systému při mimořádné události. Jednalo se o havárii autobusu u Nažidel v roce 2003. V takové chvíli jedná záchranář pod velkým tlakem a ve stresu. V tu chvíli jsem určitě nepřemýšlel o zlatém pravidlu morálky. Možná jsem dle tohoto pravidla určité věci vykonával. A pokud ano, tak to bylo pouze podvědomé jednání. Pamatuji si, že jsem se pokoušel i přes velké psychické a fyzické vyčerpání podávat na místě maximální možné množství informací rodinným příslušníkům, kteří nebyli těžce zranění, avšak utrpěli výrazné trauma. Možná to by

se dalo pojmout jako využití zlatého pravidla morálky. Snažil jsem se mimo svou práci, která byla velice náročná komunikovat s lidmi a uklidňovat je. Sám bych chtěl v jejich situaci vědět, co je s mým synem, dcerou nebo matkou. Pokud bych toto nedělal, činil bych něco, co nechci, aby bylo činěno mně. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.2)

Lékař Zdravotnické záchranné služby č.3:

Odpověď na otázku č.1:

Myslím, že nevyužil. Postupy pro zdolávání mimořádných událostí jsou jasně definované a v naší práci si nemůžeme dovolit přemýšlet o tom, zda-li nečiníme něco, co nechceme, aby bylo činěno nám. Pokud přijedu k pacientovi, kterého je nutné intubovat, tak v tu chvíli nepřemýšlím, jestli bych nemohl být šetrnější, opatrnější. Nikdo přece nechce záměrně druhému ubližovat. Musím mít sám ze sebe pocit, že jsem svou práci odvedl dobře. Mým cílem je primárně zachránit život, popřípadě eliminovat následky něčeho a tím chránit zdraví a udržet kvalitu budoucího života pacienta v rozumných mezích. Já vidím potenciál zlatého pravidla morálky někde jinde. Pokud odhlédneme od samotného lékařského úkonu, můžeme se ad absurdum bavit o samotném výjezdu k pacientovi. Víte, kolik je na silnicích bezohledných řidičů, kteří nám blokuji cestu, nechtějí uhnout, nedají nám přednost? Přitom se jim může lehce stát, že budou v situaci, kdy budou potřebovat rychlou lékařskou pomoc a třeba se jí díky těmto situacím nedočkají. Neumí pojmenovat, co je to zlaté pravidlo morálky. Každopádně jsem si jistý, že si ani nepřipouští, že jednou nás můžou potřebovat právě oni. Tady je místo pro implementaci zlatého pravidla morálky. V mezilidských vztazích, v tom být ohleduplný k druhým.

Odpověď na otázku č.2:

Myšlenka zlatého pravidla morálky by se při zpracování krizových plánů zohledňovat vůbec neměla. Dle mého názoru se může zlaté pravidlo morálky uplatňovat v jiných oblastech než je záchrana životů, zdraví a majetku osob. Zlaté pravidlo morálky patří do oblasti mezilidských vztahů a sociálních interakcí.

Odpověď na otázku č.3:

Takovou situaci, při které bych přemýšlel o využití zlatého pravidla morálky jsem nezažil. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.3)

Pro lepší názornost jsem rozdělil kladné a záporné odpovědi do dvou tabulek. V každé z nich je uveden počet kladně nebo záporně odpovídajících respondentů a jejich odpovědi. Tabulky nezohledňují příslušnost respondentů k jednotlivým složkám IZS.

Tab 1 sumář odpovědi – souhlasné odpovědi

počet respondentů	dopovědi
8	<p>Odpověď na otázku č.1:</p> <p><i>Myslím si, že v určitých situacích ano. Pokud samotný úkon neodporuje platné legislativě a samozřejmě pokud nebude mít velitel zásahu pocit, že v případě nějakého problému ponese osobní zodpovědnost pro své rozhodnutí o využití zlatého pravidla morálky. V takovém případě si myslím, že žádný velitel zásahu toto pravidlo nevyužije a bude se řídit platnou legislativou a krizovým plánem.</i></p> <p>Odpověď na otázku č.2:</p> <p><i>V oblasti evakuace osob z oblasti postižené povodní by se dle mého názoru zlaté pravidlo morálky dalo využít a v případě, že pominulo bezprostřední nebezpečí v rámci ochrany života a zdraví, tak neevakuovat osoby do bezpečné oblasti. Je jisté, že pro evakuované osoby je psychicky velice obtížné opustit domov. Především z hlediska ztráty kontroly nad samotným stavem své</i></p>

nemovitosti, tak i z obavy o možné rabování a krádeže. Na druhou stranu chápu, že velitel zásahu nese odpovědnou za svoje rozhodnutí a musel by mít jistotu toho, že postiženým osobám nehrozí žádné nebezpečí.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by se mělo implmentovat do krizových plánů. Nevím však, jestli by se implmentovat dalo. Zatím si to neumím představit, ale je to velice zajímavá myšlenka a budu jí dál rozvíjet. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.2, 2018)

Odpověď na otázku č.1:

Myslím si, velitel zásahu se při mimořádné události v této době zlatým pravidlem morálky řídit nemůže a zároveň dodám, že poté co jsem se seznámil s tím, co je vlastně zlaté pravidlo morálky to je škoda.

Odpověď na otázku č.2:

Pokud bezprostředně nehrozí osobám postiženým povodní žádné nebezpečí, tak si myslím, že velitel zásahu ani rozkaz k evakuaci nevydá. V tomto případě nevidím důvod k uplatnění zlatého pravidla morálky. Dalo by se však využít při jiných případech a nemusí se to týkat jenom mimořádné události. Vezměte se například důležitost kvalitních informací o zdravotním stavu vaší blízké osoby. Sám lékař nebo záchranář by přece nechtěl, aby se sám musel dožadovat informací o zraněné matce nebo umírajícím otci a měl pocit, že je málo informovaný. Tudiž by neměl činit to, co nechce, aby činili druzí jemu.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si hlavně, že by se touto myšlenkou měli lidé více řídit. Co se týká implmentace této myšlenky do krizových plánů, tak by tam

zlaté pravidlo morálky určitě mělo své místo a opodstatnění. Nikdy nevíme, kdy my samy budeme v roli oběti a zlaté pravidlo morálky nám pomůže. Chtěl jsem Vám na závěr poděkovat za velmi zajímavé povídání a velice atraktivní téma. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.3, 2018)

Odpověď na otázku č.1:

Pokud by bylo zlaté pravidlo morálky součástí krizového plánu kraje a velitel zásahu by vydal rozkaz, tak bych toto pravidlo určitě využil. Pokud bych byl sám velitel zásahu a zlaté pravidlo morálky by bylo součástí krizového plánu, tak bych se ho snažil uplatňovat v maximální možné míře, samozřejmě s ohledem na bezpečnost osob.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by v krizovém plánu kraje být zohledněné mělo. Já sám se můžu dostat do situace kdy budu rád, že by někdo ze záchrárců toto pravidlo použil.

Odpověď na otázku č.3:

Dokud jsem se neseznámil s pojmem zlaté pravidlo morálky, tak jsem měl pocit, že jsem se do podobné situace nedostal. Ted' si však myslím, že už jsem obdobnou situaci zažil a postupoval jsem striktně dle nařízení velitele zásahu. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.1)

Odpověď na otázku č.1:

Toto pravidlo bych určitě využil. Moje odpovědi možná nebudou úplně objektivní a je to z toho důvodu, že jsem prožil situaci, ve které jsem byl sám osobou postiženou povodněmi a musel jsem evakuovat svou rodinu mimo nebezpečnou oblast a tudíž opustit vlastní nemovitost. V mém případě byla evakuace nezbytná a tudíž oprávněná. To ale nemění nic na opravdu nepříjemném pocitu

ztráty a nejistoty, co s námi bude dál. Proto si myslím, že pokud je jenom malá možnost toto pravidlo využít, tak bych neváhal a pokusil bych se ho uplatnit.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že pokud by byla myšlenka zlatého pravidla morálky implementována do krizových plánů, popřípadě zakomponována do legislativy, tak by toto pravidlo bylo hojně využíváno. Můj názor je ten, že mnoho mých kolegů se takovéto „konfrontace“ svého svědomí při reálném zásahu bojí, protože mnohdy by, byť podvědomě, zlaté pravidlo morálky využili, ale bojí se možných následků. V případě, že by bylo zlaté pravidlo morálky zakomponováno v určitých situacích do jasného legislativního rámce, potom by bylo i v praxi hojně využíváno.

Odpověď na otázku č.3:

Situací, kdy jsem přemýšlelo využití zlatého pravidla morálky, jsem zažil několik. V tu dobu jsem nedokázal takto situaci pojmenovat, ale určitě vím, že jsem přemýšlel o tom, jestli nelze zvolit jinou možnost. Právě proto, abych pomohl osobám zasaženým krizovou situací a jejich blízkým nad rámec rozkazů. Příkladem můžu uvést Mimořádnou událost „Nažidla“ v roce 2003, nebo povodně v roce 2002. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.3)

Odpověď na otázku č.1:

Ještě jsem se neúčastnil žádné mimořádné události většího rozsahu, při které by zasahovalo více složek integrovaného záchranného systému. Ve své běžné činnosti a při zásazích během mé služby bych toto pravidlo využil, pokud by takové pravidlo mělo legislativní základ. Sám bez rozkazu velitele ani jako velitel hlídky bych toto pravidlo bez legislativní podpory nevyužil, protože bych se bál možných následků jak pro dotčenou osobu, tak i pro mě. Rozhodně se setkávám se situacemi, kdy by mohlo být

zlaté pravidlo morálky uplatněno.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že zohlednit by se mělo. Mám informace od kolegů, kteří se zúčastnili zásahů při povodních v roce 2002 a ti se setkali se situacemi, kdy mohli teoreticky využít zlaté pravidlo morálky. Práve například při asistenci u evakuace osob postižených záplavami. Takových situací by se našlo více, zejména při běžném výkonu povolání, kdy narážíme v určitých případech na nepružnost zákonů, ale bohužel musíme postupovat v souladu s legislativou. Jako příklad snad mohu uvést situaci, ve které musíme po výsledku propustit násilníka, který fyzicky napadá svoji rodinu a i přes zákaz vstupu do bytu víme, že rodině ublíží. Musíme však čekat až na chvíli, kdy k tomu opravdu dojde. Nevím, jestli je to příklad hodící se ke zlatému pravidlu morálky, ale vnímám to tak, že nechci té rodině činit to, co bych nechtěl aby činila ona mě.

Odpověď na otázku č.3:

Takovou situaci jsem zažil a zažívám. Vždy se ale řídím platnými nařízeními. V naší práci si nemůžeme dle mého názoru dovolit využít tohoto pravidla, protože řešíme vesměs závažné případy přímo v terénu a naše rozhodnutí musí mít jasný právní základ, o který se můžou opřít další složky policie a státní zastupitelství. Možná, že v jiných složkách Policie České republiky je toto možné, ale ve většině není zlaté pravidlo realizovatelné. Představte si, že by se tímto pravidlem řídil třeba dopravní policista. Určitě by byl velice oblíbený mezi řidiči, ale těžko by mohl působit jakkoliv preventivně na neukázněné řidiče. Ačkoliv v určitých mimořádných situacích by toto pravidlo využít mohl. Třeba při překročení rychlosti řidičem, který prokazatelně spěchá s nemocným dítětem do nemocnice a nemohl si zavolat pomoc. Rozhodně si myslím, že nejlépe využitelné je zlaté pravidlo morálky při součinnosti složek Integrovaného záchranného

systému při mimořádné události. Nevím, jak je to s velením při takové akci. Nejspíše takovou akci koordinuje někdo z Hasičského záchranného sboru, ale své rozhodnutí určitě konzultuje s ostatními velícími jiných složek a zde může dojít k dohodě o využití zlatého pravidla morálky. (člen policie České republiky č.1)

Odpověď na otázku č.1:

Takovýto zásah jsem přímo zažil a rozhodně bych toto pravidlo využil. Myslím si, že každý z nás se může ocitnout v situaci, kdy by byl velice rád, že by v jeho případě záchranář využil zlaté pravidlo morálky a ušetřil by ho psychického vypětí a následných dalších problémů. Můj názor je takový, že legislativa v dnešní podobě je postavena moc striktně a chybí v ní více prostoru pro samostatné rozhodování. Samozřejmě, že je možné postupovat tak, aby byl člověk k postižené osobě ohleduplnější při komunikaci nebo při manipulaci, ale já mám na mysli spíše samotné rozhodnutí, které může zásadně změnit další život postižené osoby.

Odpověď na otázku č.2:

V krizových plánech by toto pravidlo být zohledněno mělo, protože v dnešní době jsou dle mého názoru zpracovávány krizové plány striktně dle platné legislativy, a tak se i postupuje. Chápu, že při zpracování krizového plánu je prioritou použití postupů, které co nejefektivněji eliminují ztráty na životech a chrání zdraví osob a majetek, ale chybí mi tam právě více té lidskosti. Možná je to naivní myšlenka, ale dokázal bych si představit nějakou přílohu krizového plánu s alternativními postupy pro zmenšení psychické újmy osob dotčených mimořádnou událostí. Říkáte, že existují i instituce, které jsou zařazené do ostatních složek Integrovaného záchranného systému, které mohou pomoci s následnou péčí o dotčené osoby? Myslíte tím zřejmě poskytnutí ubytování nebo psychologické pomoci po zrealizované evakuaci. Pokud si

vezmeme za příklad právě evakuaci osob z oblasti postižené povodní, tak si myslím, že žádná z těchto poskytnutých pomoci nevyváží možnost zůstat v obydlí v případě, že evakuace není zcela nevyhnutelná.

Odpověď na otázku č.3:

Myslím si, že takovou situaci jsem zažil ve své praxi několikrát, a to jak při spolupráci s jinými základními složkami Integrovaného záchranného systému, tak i v běžné policejní práci. Vždy jsem postupoval dle platné legislativy a dle nařízení velitele hlídky nebo velitele zásahu. Sám si myslím, že je to určitým způsobem „srabáctví“ a útěk od vlastního rozhodnutí dle svého svědomí k paragrafům a rozkazům. Na druhou stranu je nutné si říct, že v případě špatného rozhodnutí dle zlatého pravidla morálky, které by vedlo k nějaké tragédii, přebíráte veškerou zodpovědnost za své rozhodnutí na sebe se všemi následky a hlavně i vědomím, že se budete muset do konce života s touto situací vyrovnávat. Je to opravdu velice těžké rozhodování. Děkuji za velice zajímavé téma k rozhovoru. (člen policie České republiky č.2)

Odpověď na otázku č.1:

Myslím si, že zlaté pravidlo morálky je velice široký pojem a možná máme jako lékaři „na záchrance“ větší prostor pro jeho využití. Pokud se bavíme o zásahu složek Integrovaného záchranného systému, tam je to už samozřejmě omezeno potřebou komunikace s členy ostatních složek. Tam, kde se mohou rozhodnout sám za sebe jako lékař, mohou učinit nějaký závěr, za který samozřejmě nesou i odpovědnost. V případě mimořádné události může mít moje rozhodnutí vliv na osoby zasažené mimořádnou událostí, ale stejně tak i na kolegy záchranáře. To už je samozřejmě problém. Nejsem si jistý, zda-li by bylo efektivní implementovat zlaté pravidlo morálky do krizových plánů. Dle mého názoru je nereálné v případě zásahu více složek u

mimořádné události postupovat koordinovaně a efektivně na základě zlatého pravidla morálky.

Odpověď na otázku č.2:

Myslím si, že by se o to mohl někdo pokusit. Je to určitě těžký úkol, ale není nereálný. Pokud by se povedlo vložit zlaté pravidlo morálky do krizových plánů a poté ho i při zásahu uplatňovat, tak by to mělo velice pozitivní dopad na osoby dotčené krizovou situací. Ve své práci se velice často setkávám se situacemi, které jsou pro pacienty a jejich blízké velice psychicky náročné. Stejně tak náročné mohou být i pro osoby dotčené nějakou kritickou situací, aniž by tyto osoby byly zraněné. Příklad s evakuací osob z oblasti postižené povodněmi je velice výstižný a dokážu si představit jaké psychické trauma je může postihnout, pokud musí opustit svůj dům. Pokud by se povedla myšlenka zlatého pravidla implementovat do krizových plánů, bylo by to velký přínos jak pro osoby točené mimořádnou situací, tak i pro samotné záchranáře.

Odpověď na otázku č.3:

Vrátím se částečně ke své odpovědi na první otázku. Nezažil jsem zásah více složek Integrovaného záchranného systému, a proto se mohu vyjadřovat pouze ke své práci lékaře Zdravotnické záchranné služby. Ve své praxi se s těmito situacemi setkávám poměrně často a někdy se opravdu rozhoduji na základě posouzení určitého stavu, který může na první pohled vypadat jako vážný. Avšak pokud bych jednal striktně dle určitých zažitých postupů, mohl bych tím pacientovy způsobit jiné obtíže. Například zhoršit jeho psychický stav. Jako příklad můžu uvést situaci, kdy se rozhoduje při výjezdu o jeho převozu do nemocnice. Pokud nabydu dojmu, že po vyšetření není převoz do nemocnice nezbytně nutný, netrvám na něm. Vím, že pobyt doma ve známém prostředí a v relativním psychickém klidu pomůže při rekonvalescenci pacienta a přispěje k jeho uzdravení. Nejedná se ale jenom přímo o zachraňovaného, ale i o jeho bezprostřední okolí. Pokud se

vrátím k předešlému příkladu, tak i rodina pacienta bude samozřejmě klidnější, pokud budou mít rodinného příslušníka doma. Samozřejmě že takovému rozhodnutí musí předcházet důkladné zdiagnostikování zdravotního stavu a musím mít jistotu, že pacientovi nehrozí žádné akutní nebezpečí. Příkladů by mohlo být víc, ale myslím, že pro pochopení implmentace zlatého pravidla do mé profese to stačí. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.1)

Odpověď na otázku č.1:

Pokud by bylo zlaté pravidlo morálky implementováno do krizového plánu, určitě bych ho v určitých případech i použil. Sám jsem se zúčastnil zásahu složek Integrovaného záchranného systému při mimořádné události a uvědomuju si, že při tomto konkrétním zásahu jsem se setkal se situacemi, při kterých bylo možné využít zlaté pravidlo morálky. Toto pravidlo má své opodstatnění nejen při zásazích více složek Integrovaného záchranného systému, ale velké využití můžeme najít i při samotné práci lékařů a záchranářů Zdravotnické záchranné služby. Stejně tak můžeme ale použít zlaté pravidlo morálky i v sociální interakci mezi kolegy v zaměstnání. Naše práce je velice psychicky náročná máme neustálý personální podstav. To se odráží na únavě lékařů, záchranářů a ostatního personálu. Občas nastanou situace, kdy únava a psychické vyčerpání přesáhnou určitou mez a dochází ke slovním roztržkám mezi zaměstnanci. I to může být situace, kdy lze využít zlaté pravidlo morálky a v takových emočně vypjatých situacích změnit postoj nebo rétoriku vůči kolegovi. Vím, že se to snadno říká a mnohem hůře provádí, ale možná že nikdo z nás na „záchrance“ o zlatém pravidlu morálky nikdy nepřemýšlel a nikdy ho při komunikaci s kolegy nevyužil.

Odpověď na otázku č.2:

Myšlenka zlatého pravidla se bude do krizových plánů

implementovat velice těžko. Pokud bude zasahovat u mimořádné situace pouze jedna určitá složka Integrovaného záchranného systému, pak jsme schopni využít zlaté pravidlo morálky v určitých situacích. Důvodem je jednodušší koordinace záchranných prací. Pokud budou ale zasahovat u mimořádné události většího rozsahu všechny základní složky Integrovaného záchranného systému, bude velký problém stanovit v krizovém plánu nějaká kritéria, podle kterých by bylo využito zlaté pravidlo morálky. Způsob koordinace záchranných prací je velice obtížný a vyžaduje mnoho úkonů a kvalitní komunikaci. Dále je zapotřebí mít stanovená jasná pravidla, která však dle mého názoru nedokáže pojmenovat zlaté pravidlo morálky. Tím však nechci říct, že bych nebyl rád, aby se určité prvky tohoto pravidla v krizových plánech neukotvily. Určitě by měly své opodstatnění a v jistých případech by mohly být i využívány.

Odpověď na otázku č.3:

Jak jsem již zmiňoval ve své první odpovědi, zúčastnil jsem se zásahu všech složek Integrovaného záchranného systému při mimořádné události. Jednalo se o havárii autobusu u Nažidel v roce 2003. V takové chvíli jedná záchranář pod velkým tlakem a ve stresu. V tu chvíli jsem určitě nepřemýšlel o zlatém pravidlu morálky. Možná jsem dle tohoto pravidla určité věci vykonával. A pokud ano, tak to bylo pouze podvědomé jednání. Pamatuji si, že jsem se pokoušel i přes velké psychické a fyzické vyčerpání podávat na místě maximální možné množství informací rodinným příslušníkům, kteří nebyli těžce zraněni, avšak utrpěli výrazné trauma. Možná to by se dalo pojmut jako využití zlatého pravidla morálky. Snažil jsem se mimo svou práci, která byla velice náročná komunikovat s lidmi a uklidnovat je. Sám bych chtěl v jejich situaci vědět, co je s mým synem, dcerou nebo matkou. Pokud bych toto nedělal, činil bych něco, co nechci, aby bylo činěno mně. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.2)

Tab 2 sumář odpovědí – nesouhlasné odpovědi

počet respondentů	Dopovědi
4	<p>Odpověď na otázku č.1: <i>V tuto chvíli si myslím, že velitel zásahu musí postupovat dle platné legislativy a nemá možnost využít zlaté pravidlo morálky při samotném zásahu. Dle mého názoru nepatří zlaté pravidlo morálky do oblasti ochrany obyvatelstva a zdolávání mimořádných situací.</i></p> <p>Odpověď na otázku č.2: <i>Myslím si, že evakuace osob z oblasti postižených povodní je zpracovaná dostatečně a není třeba v této části zohledňovat zlaté pravidlo morálky.</i></p> <p>Odpověď na otázku č.3: <i>Myslím si, že zlaté pravidlo morálky nemá při zdolávání mimořádných událostí žádné opodstatnění, a proto nejsem příznivcem toho, aby se implmentovalo do krizového plánu kraje. (příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.1, 2018)</i></p> <hr/> <p>Odpověď na otázku č.1: <i>Zlaté pravidlo morálky bych nevyužil ani v případě, že by bylo součástí krizového plánu. Myslím si, že platná legislativa je zpracována tak, aby v případě zásahu bylo v maximální možné míře eliminováno nebezpečí a především zachráněny lidské životy a zdraví. Filosofie, dle mého názoru, do této oblasti nepatří. Samozřejmě, že samotná situace může mít dopad na psychiku zachraňovaného člověka jak bezprostředně po odeznění mimořádné události, tak i v dlouhodobém horizontu. Ale v těchto situacích funguje psychologická pomoc. Jsem starý praktik a jako</i></p>

profesionál sloužím u Hasičského záchranného sboru mnoho let. Za tu dobu jsem se naučil to, že nejdříve zachráním lidský život nebo zdraví člověka, a teprve potom se někdo další bude starat o psychické dopady samotné krizové situace. Nemyslím si, že využitím zlatého pravidla morálky přímo při zásahu bych nějak zásadně pomohl dotyčné osobě.

Odpověď na otázku č.2:

V první odpovědi jsem už napověděl. Myslím si, že zlaté pravidlo morálky by v krizových plánech být zohledněno nemělo. Pravidlo tak, jak jste mi ho vysvětlil, dle mého, patří uplatnit spíše v běžných mezilidských vztazích, kde určitě má své opodstatnění. V naší práci bychom, dle mého názoru, využíváním zlatého pravidla morálky přestávali být efektivní v nejdůležitějších oblastech. Těmi jsou záchrany lidských životů, ochrana zdraví a majetku. Stejně tak si nedokážu představit, jak bych se vyrovnával s pocitem, že jsem při zásahu využil zlatého pravidla morálky, neevakoval například osoby z domu, který sousedí s hořícím objektem, a to proto, že si to nepřejí a někdo z nich by díky mému rozhodnutí přišel o život. Možná to zní, jako bych se vyhýbal osobní zodpovědnosti a řídil se jasnými pravidly, ale já pravidlům věřím a také jsem si jistý, že aktuální platná legislativa je nastavená velice dobře.

Odpověď na otázku č.3:

Nevěděl jsem do této doby, co si pod pojmem zlaté pravidlo morálky mám představit. V tuto chvíli si myslím, že jsem zažil několik situací ve své praxi, kdy jsem o určitých věcech přemýšlel tímto způsobem, ale zpětně si uvědomuji, že jsem vždy postupoval dle platné legislativy. (člen HZS Kraje, územní oddělení č.2)

Odpověď na otázku č.1:

Takové pravidlo bych s největší pravděpodobností nevyužil. Zákodárci, kteří navrhuji znění jednotlivých zákonů a vyhlášek,

pracují s určitými fakty a informacemi od odborníků v oblastech týkajících se ochrany obyvatelstva a tudíž si myslím, že tato problematika je dobře ošetřená. Pro mě je uspokojující, pokud vím, že dokážu zabránit situacím, které mohou ohrozit životy nebo zdraví osob a k tomu využívám rozkazů velitele hlídky nebo platnou legislativu. Zatím se mi nestalo, že bych díky jasně stanoveným postupům při své práci potřeboval improvizovat pomocí zlatého pravidla morálky. Moje babička tuto formulku často používala a určitě neznala Imannuela Kanta, ale bylo to myšleno spíše na úzký okruh osob a na běžné mezilidské vztahy. Tam si myslím, že právě toto pravidlo patří.

Odpověď na otázku č.2:

Nevím, jestli by se měla a mohla zohlednit u ostatních základních složek Integrovaného záchranného systému, ale v oblasti policejní práce určitě ne. V naší práci dochází často k interakci mezi policistou a někým dalším. Ve většině případů je druhá osoba nějakým způsobem nebezpečná, může vás ohrozit, a proto se na tuto problematiku podívejme z jiné stránky. Nevystavuju díky využití zlatého pravidla morálky sám sebe nebezpečí? Nevystavil bych nebezpečí jako velitel hlídky své kolegy? Ne a ještě jednou ne. Nechme tuto myšlenku pro sousedské vztahy, pro vztahy na pracovišti nebo do partnerského vztahu. Do policie ale rozhodně nepatří.

Odpověď na otázku č.3:

Situací, i těch mimořádných, jsem zažil ve své praxi mnoho, ale nikdy jsem nepřemýšlel nad využitím zlatého pravidla morálky. Byly to vesměs situace z běžné policejní práce a ne ze zásahu u mimořádné události. V takové chvíli má člověk na rozhodování se a následné konání velice málo času. Jednáte intuitivně a podle zažitých postupů a nemáte čas přemýšlet o tom, jestli činíte dobře pro druhého, nebo ne. Jednak chráníte sám sebe, jednak se snažíte efektivně zvládnout krizovou situaci. Přemýšlet o tom, zda-li jste

jednal správně a optimálně v tu danou chvíli, můžete až po samotném zásahu. Můžete vyhodnocovat, dělat závěry, můžete se určitě z konkrétní situace i poučit pro příště, ale věřte mi, že při další podobné situaci budete postupovat velice obdobně. (člen policie České republiky č.3)

Odpověď na otázku č.1:

Myslím, že nevyužil. Postupy pro zdolávání mimořádných událostí jsou jasně definované a v naší práci si nemůžeme dovolit přemýšlet o tom, zda-li nečiníme něco, co nechceme, aby bylo činěno nám. Pokud přijedu k pacientovi, kterého je nutné intubovat, tak v tu chvíli nepřemýšlím, jestli bych nemohl být šetrnější, opatrnější. Nikdo přece nechce záměrně druhému ubližovat. Musím mít sám ze sebe pocit, že jsem svou práci odvedl dobře. Mým cílem je primárně zachránit život, popřípadě eliminovat následky něčeho a tím chránit zdraví a udržet kvalitu budoucího života pacienta v rozumných mezích. Já vidím potenciál zlatého pravidla morálky někde jinde. Pokud odhlédneme od samotného lékařského úkonu, můžeme se ad absurdum bavit o samotném výjezdu k pacientovi. Víte, kolik je na silnicích bezohledných řidičů, kteří nám blokují cestu, nechtějí uhnout, nedají nám přednost? Přitom se jim může lehce stát, že budou v situaci, kdy budou potřebovat rychlou lékařskou pomoc a třeba se jí díky těmto situacím nedočkají. Neumí pojmenovat, co je to zlaté pravidlo morálky. Každopádně jsem si jistý, že si ani nepřipouští, že jednou nás můžou potřebovat právě oni. Tady je místo pro implementaci zlatého pravidla morálky. V mezilidských vztazích, v tom být ohleduplný k druhým.

Odpověď na otázku č.2:

Myšlenka zlatého pravidla morálky by se při zpracování krizových plánů zohledňovat vůbec neměla. Dle mého názoru se může zlaté

	<p><i>pravidlo morálky uplatňovat v jiných oblastech než je záchrana životů, zdraví a majetku osob. Zlaté pravidlo morálky patří do oblasti mezilidských vztahů a sociálních interakcí.</i></p> <p>Odpověď na otázku č.3:</p> <p><i>Takovou situaci, při které bych přemýšlel o využití zlatého pravidla morálky jsem nezažil. (lékař Zdravotnické záchranné služby č.3)</i></p>
--	--

7 Vyhodnocení

Pojďme si nejdříve rozebrat první část rozhovoru se členy Hasičského záchranného sboru kraje, odboru krizového řízení o možnostech implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů. V návaznosti na jejich odpovědi potom můžeme dále rozvíjet naši teorii, zda-li by členové jednotlivých základních složek integrovaného záchranného systému dle těchto pravidel postupovali.

Moje dotazy směřovaly v případě spolutvůrců krizových plánů především na to, jestli se dá využít zlaté pravidlo morálky již dnes a nebýt při tom v nesouladu s postupy uváděnými v krizovém plánu. Dále mě zajímalo, jestli lze najít v aktuálních krizových plánech místa, která již lze použít jako zlaté pravidlo morálky. Další otázka se týkala možnosti samotné implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů.

Odpovědi pracovníků odboru krizového řízení jsou velice zajímavé a samotné téma je velice zaujalo. Vyplynulo z nich, že se touto možností nijak do této doby nezaobírali, ale rádi by jí nějakým způsobem dále rozvíjeli. Je velice příjemné sledovat, jak se ponořili do samotné problematiky a začali spojovat myšlenky ochrany obyvatelstva s Imannuelem Kantem. Byť se na začátku rozhovoru ani jeden z nich netvářil nijak nadšeně. S touto reakcí jsem se setkal již při psaní své bakalářské práce a reakce dotazovaných se postupně měnily velice podobně. Vraťme se ale k odpovědím dotazovaných. V prvním případě nám dotazovaný

pracovník číslo jedna dal najevo, že dle jeho názoru by se neměla slučovat legislativa a zažité postupy se zlatým pravidlem morálky. Odmítá improvizovat a platná nařízení jsou z jeho hlediska dostatečná pro efektivní zásah základních složek integrovaného záchranného systému.

Pracovník číslo dvě se na problematiku implementace zlatého pravidla morálky díval už trochu jinou optikou a byť si v tu danou chvíli nedovedl představit jakým způsobem zlaté pravidlo morálky implementovat, samotná myšlenka ho velice zaujala. Dokonce natolik, že chce tuto myšlenku dále rozvíjet. Připustil, že v určitých případech jde zlaté pravidlo morálky využít, ale kladl důraz na to, aby bylo v souladu s platnou legislativou. Rozhodně ale vnímám určitý posun oproti pracovníkovi číslo jedna v ochotě dále rozvíjet myšlenku spojení tvorby krizových plánů a implementací zlatého pravidla morálky.

U pracovníka číslo tři byla patrná určitá lítost nad tím, že dle jeho názoru spojení zlatého pravidla morálky a krizových plánů není možné. Rohovor se vedl více ve filosofickém duchu a v obecnější rovině ve smyslu, jak jinak by šlo zlaté pravidlo morálky využít.

Celkově lze říct, že odpovědi pracovníků Hasičského záchranného sboru kraje z oddělení krizového řízení nám ukázaly, že spojení zlatého pravidla morálky a ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech není úplně reálné. Platná legislativa a zpracované krizové plány jsou dostačující pro efektivní zásah při mimořádné události. Nelze si však nevšimnout, že určité prvky zlatého pravidla morálky by rádi do krizových plánů implementovali a byli by rádi, pokud by se při zásahu využívaly. Je zřejmé, že na svou práci zpracování krizových plánů, ještě touto optikou nehlédli a celá problematika je velice zaujala. Myslím si, že určitě budou i po skončení našich rozhovorů přemýšlet, jak by se dalo zlaté pravidlo morálky alespoň částečně implementovat do krizových plánů.

Rohovory se členy základních složek integrovaného záchranného systému, hasiči, policisty a lékaři v druhé části, nám přinášejí pestrobarevnou směs názorů, zkušeností a nápadů, jak pracovat se zlatým pravidlem morálky ve vztahu k zásahu u mimořádné události. Téměř ve všech případech se rozhovor dostal do filosofické roviny a respondenti se odklonili od tématu až k oblastem mezilidských vztahů a

vztahů na pracovišti. Myšlenka zlatého pravidla morálky je natolik zaujala, že domluvené časy se téměř ve všech případech prodloužily o několi desítek minut.

V případě druhé skupiny dotazovaných bych rád rozdělil odpovědi podle typu reakcí bez ohledu na pracovní příslušnost jednotlivých respondentů. Nebudeme tedy hodnotit dle pracovního zařazení (hasič, policista, lékař), ale podle typu odpovědi. Na konci hodnocení nám však může vyjít i zajímavý údaj, jakým způsobem odpovídaly jednotlivé profese jako celky.

Z devíti odpovědí členů základních složek integrovaného záchranného systému, kteří se přímo z podstaty své profese podílejí na záchranných a likvidačních pracích při mimořádné události, větší polovina odpovídala kladně. Buď již určitým způsobem využila zlatého pravidla morálky při zásahu nebo by toto pravidlo využila v případě, že by toto pravidlo bylo zakotveno v krizových plánech a v souladu s platnou legislativou. Čtyři z devíti dotázaných je spokojeno se současným stavem a při samotném zásahu by spíše zlaté pravidlo nevyužili. Zajímavé je, že lékaři poměrně často implementovali zlaté pravidlo morálky do své běžné praxe lékaře Zdravotnické záchranné služby a policisté do běžné policejní práce. Možná je to způsobeno tím, že jako příklad využití zlatého pravidla morálky ve spojení s mimořádnou událostí byla uvedena evakuace osob z místa postiženého povodní a ta je asi nejvíce směřována ke členům hasičského záchranného sboru. Každopádně i policisté a lékaři ze „záchranky“ si sami hledali alternativy, jak toto pravidlo využít. Pouze čtyři respondenti by spíše zlaté pravidlo morálky při zásahu nevyužili a dle jejich odpovědí je využití krizových plánů a platné legislativy dostačující.

Podívejme se nyní na odpovědi dotazovaných podle jednotlivých složek. Ze tří odpovědí členů Hasičského záchranného sboru jsou dvě velice kladné. Myšlenka využití zlatého pravidla morálky ve spojení se zásahem při mimořádné události je pro ně velice zajímavá a rozhodně by toto pravidlo ve své praxi využili. Oproti dvěma velice pozitivním odpovědím, byla ta třetí výrazně odmítavá a dotazovaný hasič neviděl jediný důvod, proč toto pravidlo při zásahu využít. Nebyla to jenom neutrální odpověď ve stylu: „Je mi to jedno.“ Ale spíše rezolutní ne. Ze samotného rozhovoru jsem měl pocit, že pokud by tato myšlenka byla realizována v praxi, spíše by měla za následek ohrožení dotčených osob i samotných záchranářů. Je

velice zajímavý samotný velký rozpor v odpovědích tří hasičů, kteří vykonávají stejnou nebo velmi podobnou práci. Možným vysvětlením je to, že dotázaný hasič, který odpovídal na možnost využití zlatého pravidla morálky při zásahu negativně, měl ze všech tří respondentů nejkratší praxi u Hasičského záchranného sboru Kraje. Může to znamenat, že se ještě nedostal do situace, která by ho emočně zasáhla natolik, aby opravdu přemýšlel o využití zlatého pravidla morálky.

V kategorii odpovědí členů Policie České republiky je patrné, že by potřebovali pro své rozhodnutí využít zlaté pravidlo morálky určitý právní rámec. Například rozkaz velitele zásahu nebo příkaz velitele hlídky. To však neznamená, že by takovou možnost neuvítali a nevyužívali. Z části toto pravidlo vztahovali na svou běžnou praxi v terénu. Je logické, že policejní složka se ve své práci potýká se situacemi, ve kterých je velice důležité dodržovat přesné postupy, které jsou podpořeny platnou legislativou a v případě nedodržení těchto postupů, může nést policista následky. Přesto byli dva ze tří policistů pro ukotvení zlatého pravidla morálky do krizových plánů a toto pravidlo by využívali.

Poslední kategorií v našem povídání byli lékaři Zdravotnické záchranné služby. Pokud se podíváte na odpovědi jednotlivých respondentů, tak je to kategorie nejvíce „filosofujících“ diskutérů, které využití zlatého pravidla nejen při mimořádných událostech nejvíce zaujala. Od mimořádné události jsme se dostali až na mezilidské vztahy, vztahy v pracovním kolektivu, k ohleduplnosti mezi lidmi ve společnosti. Někteří byli přímo strženi naší diskusí a mnohdy bylo velice obtížné udržet linii rozhovoru tak, abychom nezapomněli náš cíl. Zpětně však hodnotím tyto rozhovory jako velice přínosné a diskuze byla na velice vysoké úrovni. Z odpovědí je zřejmé, že lékaři velice často přesouvali téma implementace zlatého pravidla morálky do krizových plánů a jeho následné využití při mimořádné události do své běžné praxe a nacházeli velice zřetelné souvislosti se svou prací na „záchrance.“ Ve dvou ze tří odpovědí se setkáváme s pozitivní reakcí na myšlenku implementovat zlaté pravidlo morálky do krizových plánů a následně jej využívat při mimořádné události. Jedna odpověď je opačná a lékař by toto pravidlo nevyužíval.

V *Kritice čistého rozumu* Kant píše: „Praktické je vše, co je možné díky svobodě.“ O něco dál pak k tomu ještě dodává: „Praktickou svobodu tedy poznáváme ve

zkušenosti jako jednu z přírodních příčin, totiž jako kauzalitu rozumu při určování vůle, zatímco transcendentální svoboda požaduje nezávislost tohoto rozumu samého ... na všech určujících příčinách smyslového světa, a potud se zdá být proti přírodnímu zákonu...“ Rozlišení mezi praxí a morálkou není bohužel v Kantových spisech vedeno příliš ostře. Nicméně se mi zdá, že k oněm dvěma základním rovinám, na nichž se Kant při své analýze lidského jednání pohybuje, lze přiřadit právě rozlišení mezi svobodou v praktickém a transcendentálním smyslu, jak je uvádí tato citace, a že tyto dva smysly, v nichž lze o svobodě jednajícího mluvit, poměrně dobře vystihují rozdíl mezi praxí a morálkou vystopovatelný v Kantově filosofii. Označení *praxe* přísluší u Kanta každému určení vůle, které člověk provádí na základě rozumového poznání. A sice primárně na základě poznání pravidelností, jež jsou mu dány ve zkušenosti. Jako taková však nemá nutně nic společného s morálkou. Svoboda zručného praktika se projevuje spíše v tom, že svým vycvičeným zrakem dokáže posoudit situaci a umně použít svůj rozum k dosažení kýžených cílů. I *morálka* se ovšem vztahuje k lidské praxi a zdá se, že vůbec nejpůvodněji se podle Kanta její apel dotýká toho, kdo právě sám jedná. Uplatňuje se v takových praktických případech, při nichž jednající sice rovněž zvažuje, co má dělat, avšak kromě poznání, které mu může poskytnout zkušenost, se obrací také k autonomnímu mravnímu principu, s nímž se setkává ve svém rozumu. Teprve zde je možno mluvit o svobodě v nejvlastnějším smyslu. Svoboda, jež se před námi otevírá spolu s morálně reflektovanou praxí, je svobodou vyhnout se takovému jednání, které nepodmíněně a bez ohledu na vlastní zájmy nahlížíme jako špatné.

V jakém smyslu tedy lze hovořit o praxi jako posledním účelu teoretického tázání? Nelze pochybovat o tom, že to byla právě morální rovina praxe, jež Kantovi ležela na srdci především. Nejenže ji, zcela v duchu sókratovské tradice antické filosofie, považoval za skrytý motiv vůbec veškeré touhy po vědění, ale jejím prostřednictvím i ve své vlastní filosofii překonává epistemická omezení, jež stojí na cestě teoretického poznání, a otevírá před člověkem dokonce perspektivu naděje na posmrtný život, která jeho rozumu jinde než v této morálně-praktické oblasti zůstává zapovězena. Nicméně i morálně neakcentovaná praxe má význačný vztah k teoretickému tázání. Sice ne tak, že by veškeré takové tázání bylo už předem plánovitě spojováno s výhledy na možné praktické uplatnění, jež by bylo jeho

účelem. Teorie je však podle Kanta poznáním v hranicích možné zkušenosti. Jestliže se tedy praktická úvaha, jak jsme viděli, opírá o empiricky zjištěné pravidelnosti, znamená to, že se vlastně už vždy nutně zakládá na jistém druhu teoretického vědění v tom nejširším, nikoli jen čistě vědeckém, slova smyslu. Bez takového vědění by patrně o lidském jednání vůbec nemohla být řeč. V té míře, nakolik praktické užívání rozumu závisí na zkušenosti, je tedy jeho teoretické užívání podmínkou možnosti lidského jednání jako takového. A k tomu lze dodat, protože je to právě praktické používání rozumu, které nás podle Kanta všude nerozlučně provází na cestě životem, můžeme potud nejen morálně reflektovanou, ale veškerou praxi považovat za vždy nějak přítomný poslední účel lidského teoretického snažení.

Posledním účelem teorie je tedy praxe v tom smyslu, že toliko teoretický či – jak Kant říká – spekulativní zájem sám nikdy není tím účelem, který vposled motivuje snahu po nabytí poznání. Veškerá námaha, již je na cestě poznání třeba trvale vynakládat, není nikdy podstupována jen pro samo poznání. Oním zájmem vedoucím nakonec všechny naše pokusy v oblasti teorie je daleko spíše jistý praktický zájem, který nás spojuje s lidským světem, v jehož souvislosti se jakožto jednající neustále pohybujeme. To ovšem na druhou stranu neznámá, že by každý akt poznání či lidské vědění jako takové musely být vždy zaměřeny výlučně na pragmatické zvládnutí nějakého praktického problému. Skutečnosti, že rozmach vědění může být nesen také touhou po poznání pro poznání samo, jak tomu nejednou bývá například při pěstování vědeckého poznání, se v Kantově filosofii naopak dostává plného uznání. Jen je třeba mít na paměti, že průběh čistě teoretických zkoumání, jež provázejí proces poznání, sám ještě nic neříká o tom, zda realizace těchto zkoumání, ač jsou ve svém průběhu zaměřena jen na poznávání samo, není motivována zájmem, který jejich průběh překračuje. Právě na tuto otázku se Kant snaží dát určitou odpověď. Takovým všudypřítomným motivem, trvale působícím v rozmanitostech jednotlivých případů poznání, je podle něj obecně praktický zájem, který jako poslední účel každému teoretickému poznání teprve dává jeho plný smysl. O poznání, jež by bylo zcela osvobozeno od vztahu k praxi, bychom naproti tomu asi museli říci, že již ani nepatří k lidskému světu.

Přesto je ještě třeba upřesnit význam, který máme v tomto Kantově stanovisku přisuzovat onomu přívlastku „poslední“. Není morálně reflektovaná praxe přeci jen o něco poslednějším účelem než pouhá praxe morálně indiferentní? Zdá se, že již na úrovni zdravého rozumu se nám, nikoli jen na základě zkušenosti, nýbrž i vlivem idejí, nabízejí k praktickému následování rozdílné „teorie“, mezi nimiž má jednající podle Kanta možnost svobodně volit. Díky schopnosti posoudit mravní kvalitu maximy, jíž je jeho jednání vedeno, je navíc každý člověk s to svobodně volit rovněž mezi morálně správným a špatným jednáním. Navzdory tomu se nelze domnívat, že by lidé vesměs činili posledním účelem svého teoretického tázání morální dobro svého počínání. Právě proto představuje nejen formulace, nýbrž i dodržování obecně závazných pravidel morálky takový problém. Je naproti tomu nutnou podmínkou morální reflexe správnosti určitého jednání, že je nejdříve dosažena rovina prakticky orientované úvahy, která je zatím morálně indiferentní. Tuto rovinu je možné považovat za *nejbližší* pojetí praxe, které se teoretickému poznání nabízí. Fakticky je to dokonce nejednou to *poslední* pojetí, které je pro jednajícího skutečně relevantní. Přesto jím možnost praktického uvažování ještě zdaleka nekončí. Jak argumentuje Kant: „Z hlediska kritiky apriorních struktur čistého rozumu se ukazuje, že i ve svém praktickém používání rozum usiluje o dosažení nepodmíněného, nejvyššího dobra.“ Mohli bychom v této souvislosti mluvit o dobru jakožto posledním účelu praxe. Zda ale v tom či onom případě bude vskutku překročeno i k morální reflexi jednání, to už záleží na zvážení jednajícího; na základním vztahu mezi teorií a praxí to nicméně nemůže nic zásadního změnit. Koncepce jednání, jež vyplývá z Kantovy filosofie, umožňuje vysvětlit fakt, že posledním účelem teorie je často jen praxe morálně indiferentní. (ĎURĎOVIČ, Martin, *Kantova myšlenka praxe jako posledního účelu teoretického tázání* [online] 2006)

8 Diskuze

Pokud se podívám na odpovědi dotazovaných, zjišťuji poměrně zřetelnou diferenciaci názorů. Sám jsem před samotným dotazováním očekával spíše méně konkrétní odpovědi a více obecných vyjádření. Respondenti se nám rozdělili do dvou vcelku jednoznačně vyprofilovaných skupin, kdy větší část souhlasí s implementací zlatého pravidla morálky do krizových plánů a v tom případě by i zlaté pravidlo využívali při samotném zásahu. Menší část by pak vůbec nespojovala zlaté pravidlo morálky s pojmy jako je ochrana obyvatelstva, mimořádná událost, tvorba a příprava krizových plánů.

V případě všech základních složek IZS existuje etický kodex hasiče, policisty i záchranáře. Ani v jednom případě však není v těchto etických kodexech zmíněno zlaté pravidlo morálky. Přestože jsem se pokoušel hledat spojení zlatého pravidla morálky s prací záchranných složek Integrovaného záchranného systému jak u nás, tak i ve světě. Podařilo se mi dohledat pouze jedinou zmínku v knize *Fundamentals of Fire Fighter Skills*, kde se velice okrajově v pokynech pro záchrannou akci píše: „Dodržujte zlaté pravidlo morálky, které zdůrazňuje etiku reciprocity, jako byste chtěli léčit.“ Z toho důvodu nelze diplomovou práci s jiným textem konfrontovat.

9 Závěr

Výsledek mé diplomové práce mě utvrdil v přesvědčení, že záchranáři by poměrně často využívali zlaté pravidlo morálky při samotné mimořádné události. Tímto problémem jsem se zabýval ve své bakalářské práci z roku 2016 s názvem *Zlaté pravidlo morálky v každodenní praxi ochrany obyvatelstva*. V této práci jsem se pokusil najít odpověď na otázku, jestli toto pravidlo záchranáři při mimořádné události využívají. Závěr byl takový, že záchranáři toto pravidlo nevyužívají. Jeden z nejpádnejších důvodů, proč nevyužívají toto pravidlo byl ten, že se bojí postihu ze strany nadřízených, popřípadě že tento postup nemá oporu v legislativě. Pokud ale postavíme v této diplomové práci otázky tak, že využití zlatého pravidla morálky je podpořeno legislativně, nebo velitel zásahu vydá pokyn k využití zlatého pravidla morálky při zásahu, počet pozitivních reakcí se nám dostává na větší polovinu.

Zlaté pravidlo morálky umocněné myšlenkou kantova kategorického imperativu, myslím si, patří do problematiky ochrany obyvatelstva a výstup z mé diplomové práce tento závěr podpořil. Záchranáři se jak při své každodenní práci, tak i při zásahu u mimořádné události setkávají se situacemi, ve kterých lze uplatnit zlaté pravidlo morálky. Z jednotlivých rozhovorů je patrné, že aniž by záchranáři dokázali definovat pojem “Zlaté pravidlo morálky“, po přiblížení této problematiky si velká část z nich uvědomuje, jak moc mohou tímto přístupem pomoci při zásahu osobám zasaženým mimořádnou událostí.

10 Seznam literatury

- [1] *Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva*
- [2] *Zákon číslo 239/200 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*
- [3] *Zákon číslo 230/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, §4*
- [4] *Zákon číslo 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), §1*
- [5] *Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, §12*
- [6][Http://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-krizove-planovani-krizove-planovani.aspx](http://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-krizove-planovani-krizove-planovani.aspx),
- [7] [Http://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-kraje-krizovy-plan-kraje.aspx](http://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-kraje-krizovy-plan-kraje.aspx),
- [8] A. ANZENBACHER *Úvod do etiky*, 1994. In: . Praha: Zvon, ročník 1994
- [9] *Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva*
- [10] *Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva*
- [11] *Zákon č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)*
- [12] MARKVART, Petr, 2016. *Zlaté pravidlo morálky v každodenní praxi ochrany obyvatelstva*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Doc. MUDr. Jiří Šimek, CSc.
- [13] *Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva* [online], [cit. 2018-07-18]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pravni-predpisy-v-oblasti-ochrany-obyvatelstva.aspx>

- [14] PETER J. KING Sto filozofů. Praha: Metafora, 2004. ISBN: 80-7359-088-3
- [15] PETER J. KING Sto filozofů. Praha: Metafora, 2004. ISBN: 80-7359-088-3
- [16] KRÍŽ, Jaroslav, *Osudy lidí/osudy myšlenek/osudy kultury/filosofie/kategorický imperativ*. E-knihy. Praha: Portál.
- [17] *Jindřichohradecký deník*, 2012. Jindřichův Hradec
- [18] THUGENDHAT, E., *Přednášky o etice*. Praha: OIKOYMENH. ISBN 0729808662.
- [19] HAVÍŘ, Aleš, 2008. *ŽIVOT PODLE KATEGORICKÉHO IMPERATIVU*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.
- [20] HAVÍŘ, Aleš, 2008. *ŽIVOT PODLE KATEGORICKÉHO IMPERATIVU*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.
- [21] příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.1, 2018. Ústní sdělení
- [22] příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.2, 2018. Ústní sdělení
- [23] příslušník HZS Kraje, odbor krizového řízení č.3, 2018. Ústní sdělení
- [24] člen HZS Kraje, územní oddělení č.1, 2018. Ústní sdělení
- [25] člen HZS Kraje, územní oddělení č.2, 2018. Ústní sdělení
- [26] člen HZS Kraje, územní oddělení č.3, 2018. Ústní sdělení
- [27] člen policie České republiky č.1, 2018. Ústní sdělení
- [28] člen policie České republiky č.2, 2018. Ústní sdělení
- [29] člen policie České republiky č.3, 2018. Ústní sdělení
- [30] lékař Zdravotnické záchranné služby č.1, 2018. Ústní sdělení
- [31] lékař Zdravotnické záchranné služby č.2, 2018. Ústní sdělení
- [32] lékař Zdravotnické záchranné služby č.3, 2018. Ústní sdělení

[33] ĎURĎOVIČ, Martin, *Kantova myšlenka praxe jako posledního účelu teoretického tazání* [online]. 2006 [cit. 2018-07-23]. Dostupné z: https://www.reflexe.cz/Reflexe_32/Kantova_myslenka_praxe_jako_posledniho_ucelu_teoretickeho_tazani.html

11 Seznam zkratek

IZS	Integrovaný záchranný systém
PČR	Policie České Republiky
HZS	Hasičský záchranný sbor
ZZS	Zdravotnická záchranná služba
AČR	Armáda České republiky
MU	Mimořádná událost

12 Seznam tabulek a obrázků

Obrázek č.1 - Immanuel Kant

Tabulka č.1 - sumář odpovědí – souhlasné odpovědi

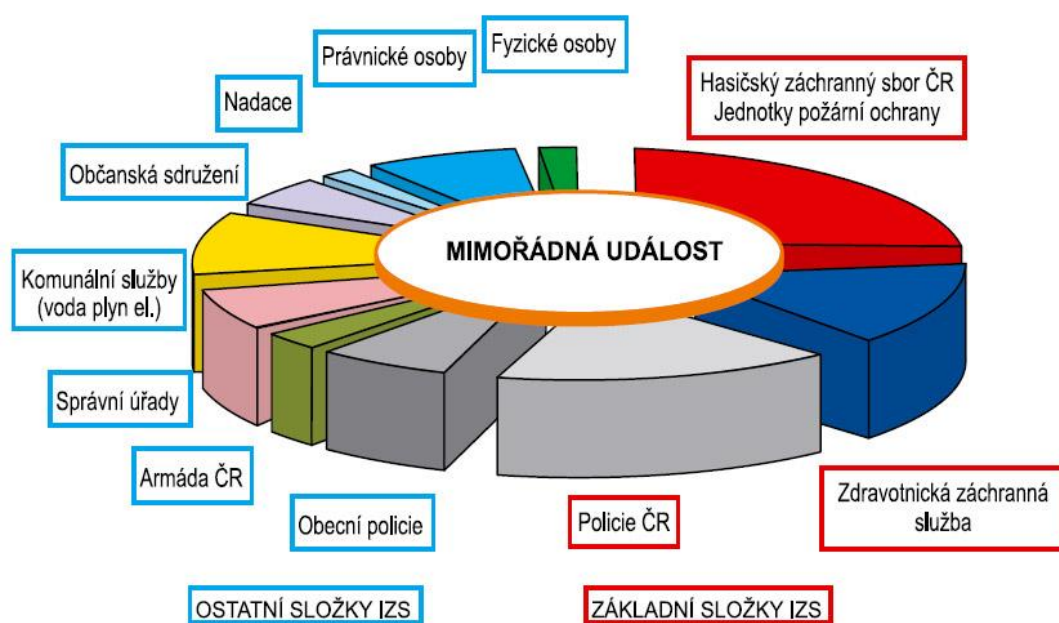
Tabulka č.2 - sumář odpovědí –nesouhlasné odpovědi

13 Přílohy

Příloha č. 1 – Grafické znázornění základních a ostatních složek Integrovaného záchranného systému

Příloha č. 2 – Zásah složek Integrovaného záchranného systému – simulovaná nehoda

Příloha č. 1 – Grafické znázornění základních a ostatních složek Integrovaného záchranného systému

**Příloha č. 2 – Zásah složek Integrovaného záchranného systému –
simulovaná nehoda**

